Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 42 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1884 (Ն. Տ.) 5 ՄԱՐՏ 7 ՃԷՄԱԶԻԼ ԷՎՎԷԼ 1301

ՊԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դուրուշ. երկու անգամի համար 2 դուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ Նամակ կամ որ և է [illegible] գրութիւն պէտք է ուղղել՝

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Ղալաթիա, Իզմիրլի օղլու խան, թ. 19.

իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

درعلیه‌ده غلطه‌ده ازمیرلی اوغلی خانده ۱۹ نمروده

{ اره‌ولك } غزته‌سی اداره‌سنه

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱ 40 ՓԱՐԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արծաթ	200
« «	Վեցամսեայ	« «	100
« «	Եռամսեայ	« «	50
« «	Ամսական	« «	20
« «	Հատով	« «	1
Գաւառաց համար	Տարեկան	« «	240
« «	Վեցամսեայ	« «	120
« «	Եռամսեայ	« «	60
Օտար երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք	50
» «	Վեցամսեայ	«	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Չենք կրնար պահանջել որ Կաթողիկոսական խնդիրն և ուրիշ կարեւոր հարցեր իրաւունք չունենան ազգին ամենամեծ հոգածութիւնը գրաւելու, սակայն միւս կողմէ ևս չենք կարող ընդունիլ, որ այդ հոգածութեան պատճառաւ հարկ լինի անխնամ թողուլ այն ընթացիկ գործերն՝ որոց բարւոք մատակարարութիւնը մեր յառաջդիմութեան գըլխաւոր պայմաններէն մին է։ Ցորմէ հետէ Սահմանադրութիւն ունինք՝ երբեք չեն պակսած, ու այսուհետեւ ալ պիտի չպակսին մեզ յուզմունք, տագնապալից գործեր։ Բայց եթէ իրապէս կուզենք ազգին օգուտը, պէտք չէ բնաւ աչքէ վրիպել այդ ընթացիկ գործերն։ 1870 ին, երբ Սսոյ կաթողիկոսական խնդիրն օրուան խնդիր էր, Ազգ. Ժողովոյ մէկ նստին Տօք. Մանուէլ Իւթիւճեան էֆէնտի առաջարկեց որ մի քիչ յետաձգուի Սսոյ Կաթողիկոսական հարցն, ժողովը պահ մը զբաղի ազգային դաստիարակութեան խնդրովն, զայն կարգադրէ և ապա երկարօրէն զբաղի այդ կաթողիկոսական հարցովն։ Այն ինչ Իւթիւճեան էֆ. աւարտեց իւր խօսքերն, ամէն կողմէ որոտընդոստ բողոքներ թնդացուցին խորհրդարանը։ Կենսական խնդիր մը, ինչպէս է Սսոյ Կաթողիկոսական խնդիրն, վայրկեան մը իսկ մոռացութեան ենթարկել երեսփոխանական ոճրագործութիւն մը կը համարէին։ Տասն և չորս տարիներ անցան այդ օրէն ի վեր, չ՚ա Սսոյ, չ՚ա Աղթամարայ, չ՚ա Պատրիարքական, չ՚ա կաթողիկոսական, և այլն և այլն խնդիրներ յուզուեցան ու կը յուզուին, և սակայն կրթութեան տարաբաղդ խնդիրն տակաւին երկրորդական գործ մը կը մնայ ու արժանի չլինիր մեր Պատուարժանաց ակնարկին։ Եւ սակայն այս անհոգութիւնը արդիւք մը չէ որ անդադար ի վերայ տանելոց չքարոզենք թէ՝ կրթութիւնը, դաստիարակութիւնը մեր կենսական պէտքն է։ Եթէ այդ տասն և չորս տարիներուն մէջ մի քանի ամիսներ գէթ կրթութեան խնդրովն զբաղէինք, անշուշտ այսօր կունենայինք բազմաթիւ Հայ երիտասարդներ՝ որք այժմէն բոլորովին տարբեր կերպով կրթուած կը լինէին թէ՛ իրենց և թէ՛ ազգին օգտին համար։ Սակայն ինչ բռել. կրթական խնդիրն յուզում պատճառող խնդիր չէ, և գործունէութեան ընդարձակ ասպարէզներ չբանար, հետեւաբար չարժեր որ խորին ուշադրութեան առարկայ ընենք։

Բայց ինչ որ ալ լինի անցեալն, ժամանակն է որ վայրկեանները գըտնենք այս կարեւոր գործերով զբաղելու համար։ Արդէն անցեալներն կեդրոնական վարժարանի խնդրոյն վրայ խօսեցանք. այդ խնդիրն մեր ուշադրութեան առարկայ է, և այժմ որ վերջացան պարահանդէսք և բացառիկ աշխատութիւնք կրթական ձեռնարկութեանց համար, կը յուսանք թէ կարող լինինք լրջաբար խորհիլ այդ հիմնարկութեան մասին։ Այժմ կրնանք օրուան խնդիր մը համարել Ուսումնական խորհրդոյ վերակազմութիւնը, որ մեծապէս առընչութիւն ունի ազգային դաստիարակութեան խնդրոյն հետ։

Եթէ մեր վարչական մարմիններուն մէջ կայ մարմին մը, որ ամենէն նուազ օգտակար եղած է ազգին, այդ ալ Ուսումնական խորհուրդն է։ Երբ կը կազմենք Քաղաքական ժողով, ամէն կերպով կը ջանանք որ ազգին մէջ ամենէն աւելի հեղինակութիւն ունեցող անձերէ կազմուի այդ մարմինը, իսկ Ուսումն. խորհրդոյ կազմութեան համար բոլորովին տարբեր կերպով կը մտածենք, և շատ անգամ՝ կը գոհանանք, անբաւական անձեր այդ խորհրդոյն անդամ ընտրելով։ Եւ սակայն Ուսումնական խորհուրդն ալ ազգային զարգացման գործին մէջ պարտականութիւն մը ունի, որոյ կարեւորութիւնը բացատրելու հարկ չկայ։ Ուսումն. խորհուրդը կեդրոն մ՚է, որ ազգային կրթութեան ուղղիչը պիտի լինի։ Մենք թէ՛ մեր վիճակին բերմամբ, թէ՛ մեր ազգային հանգամանքներովը աւելի տրամադիր ենք ապակեդրոնացման քան թէ կեդրոնացման։ Սակայն որչափ որ ապակեդրոնացումն երեւի մեզ յարմար, բայց այդ չնշանակեր թէ ամեն թաղ, ամեն գաւառ կարող լինի, յարմարութիւն ունենայ, լաւ կերպով կրթել իւր զաւակները։ Քանի որ այս անբաւականութիւնը կայ, այն ատեն բնական է որ Ուսումն. խորհրդոյ պարտականութիւններն շատ աւելի կը ծանրանան։ Ուսումնական խորհուրդը ուղղիչ մարմին մ՚է, որուն ներգործութիւնը մեծապէս ազդու պէտք է լինի ազգային կրթութեան գործին մէջ։

Երկու միջոցներով Ուսումնական խորհուրդը կարող է համապատասխանել իւր այս կոչմանը. դրամով և բարոյական ազդեցութեամբ։ Այս երկու պայմաններուն առաջինէն միշտ զուրկ մնացած է Ուսումնական խորհուրդը, իսկ երկրորդն ալ բաւական գոհացուցիչ չէ եղած միշտ։ Արդ՝ երբ Ուսումնական խորհուրդ մը կարող չէ դրամ ծախսել, դասատուի ամսական վճարել, դասատուներու ապագան պատրաստել, աւելորդ է ըսել որ այս պայմաններուն մէջ նա կարող չէ ո՛ և է արդիւնաւոր ձեռնարկ մը ընել։ Բաց յայսմանէ, երբ հոգաբարձուաց, թաղեցւոց և դասատուներու մէջ անհամաձայնութիւններ կան, շատ անգամ Ուսումն. խորհուրդ մը անզօր կը մնայ։ Եթէ հոգաբարձութիւնը խեղճուկ թաղի մը ազդելի անձերէ բաղկացեալ է, այն ատեն Ուսումնական խորհուրդը շատ կարող է կռուիլ այդ հոգաբարձութեան դէմ. իսկ երբ զօրաւոր թաղ մ՚է, ուր վէճեր կան, այն ատեն Ուսումնական խորհուրդն բաւական շփոթեալ վիճակի մէջ կը մնայ։

Ուսումն. խորհուրդն կարող չէ ո՛ և է զօրաւոր ազդեցութիւն ունենալ թաղային հոգաբարձութեանց վրայ։ Ամէն իշխանութիւն երբ չունի պատժական յեցակէտ մը, այդ իշխանութիւնը ինքնին նշանակութենէ զուրկ է։ Շատ պարագաներու մէջ մեր Ուսումնական խորհուրդն իւր տրամադրութեան ներքեւ չգտներ և ո՛չ իսկ բարոյական պատիժ մը տնօրէնելու կարողութիւնը։ Թաղերու մէջ վէճ եղած ժամանակ ամենէն աւելի կ՚երեւի Ուսումն. խորհրդոյ այս տկարութիւնը։ Ի՞նչպէս կարենայ պատիժ տնօրինել հոգաբարձութեանց։ Սոքա երբ կը մատակարարեն դպրոցը, կը հոգան ամէն ծախսեր, յանձնառու եղած են մեծամեծ աշխատութեանց, երբ իրենց ընդդիմադիր տեսնեն Ուսումնական խորհուրդ մը, պատրաստ են ամենայն յօժարութեամբ թողուլ իրենց պաշտօնն, և Ուսումնական խորհուրդն ալ շուարած կը մնայ թէ ո՛ւր յանձնէ այդ հոգը։

Արդ՝ երբ Ուսումնական խորհուրդ մը ո՛չ դրամական միջոցներով, ո՛չ պատժական օրէնքներով կարող չէ ազդեցութիւն մը ունենալ, պէտք է որ կարենայ տարբեր եղանակներով զգալի ընել տալ իւր կարեւորութիւնը։ Այդ եղանակն այս է թէ Ուսումն. խորհուրդը կազմուած լինի այնպիսի անձնաւորութիւններէ, որոց հեղինակութիւնը արդէն կշիռ մը ունենայ Ազգին մէջ, որոց բարոյական ազդեցութիւնը կարենայ պատժական օրէնքի մը տեղ բռնել։

Գալով արդի Ուսումն. Խորհրդոյ, երբ նա պաշտօնի հասաւ, զայն կազմող անդամոց անուններն ենթադրել կուտային թէ վերջապէս կրթական խնդիրը մեր մէջ կանոնաւոր վիճակ մը պիտի ստանայ։ Սակայն մեր բոլոր յոյսերն շուտով ի դերեւ ելան Ուսումնական Խորհրդոյ նոյն իսկ առաջին գործերովը, որոց մէջ հռչակաւոր է իւր երեւելի հրաժարումը։ Չենք ուզեր խօսիլ այն անհամաձայնութեանց վրայ, որ վիճաբանութեանց սահմաններէն դուրս ելան և առաջին օրէն ջլատեցին նորա ոյժն, և ցաւ պատճառեցին բոլոր կրթասէր հասարակութեան։

Մեր Ուսումն. խորհրդոց պատմութեան էջերուն մէջ այսպիսի իրողութիւններ քանի մը [illegible] ունինք, ազգային Վարչութիւնը պարտաւոր է լաւ ուշադիր լինել և այնպիսի ընտրութիւն մը ընել, որով այս տեսակ նկատողութիւններու ընելու հարկին մէջ չգտնուի Ազգը։ Վարչութեան մէկ ճիւղին տկարութիւնը կը վնասէ ամբողջ Վարչութեան։

Այս նկատումներէ զատ, պէտք չէ նաև որ մեր Ուսումն. Խորհուրդը կազմուած լինի այնպիսի անձնաւորութիւններէ ևեթ, որք միայն ուսուցանելու գործնական ճիւղն իրենց մասնագիտութեան առարկայ բրած են. այլ նաև ընդունակ լինին ուսումնասիրել ժողովուրդներու յառաջդիմութեան օրէնքներն աւելի բարձր տեսակէտներով, և իրենց յղացած խորհուրդներն, կազմած ծրագիրներն գործնական լինին։

Դաստիարակութեան համար իւր պատրաստած ծրագիրներովն կրնայ միանգամայն Ուսումնական խորհուրդը ցոյց տալ այն միջոցներն, որով զանոնք կարելի կը լինի ի գործ դնել, և մենք կրնանք վստահել որ թէ՛ գաւառներու Ուսումնական խորհուրդներն և թէ Պոլսոյ թաղային հոգաբարձութիւններն ու տեսչութիւններն շատ գոհ պիտի մնան, եթէ իրենց առջեւը տեսնեն ուղղիչ մարմնոյ մը լուրջ պատրաստութիւններն, յորոց կարող են օգտակար կերպով ուղղուիլ։ Մինչ չտեսա՞նք որ Միացեալ-Ընկերութեանց դասագրքերն ի՛նչպէս ամենուրեք լաւ ընդունելութիւն գտան, վասն զի լաւ կերպով պատրաստուած էին։ Միացեալ-Ընկերութիւնք ո՛չ շլացուցիչ յայտարարութիւններ ըրին իրենց գրքերուն համար, ո՛չ բռնազբօսիկ միջոցներու կարող էին դիմել, և սակայն ձեռք բերին այն արդիւնքը զոր պէտք է վայելէ ամեն լուրջ աշխատութիւն։

Այս տեսութիւններով մեզ ներելի է յուսալ, որ վարչութիւնը հետամուտ պիտի լինի, լաւ մտածութիւններէ առաջնորդեալ, կատարեալ խնամօք պատրաստել Ուսումն. խորհուրդ մը, որ լրջութեամբ և ամեն կերպով պատկառելի լինի։ Այսպէս կազմուած մարմին մը կարող է լաւ առաջնորդել ազգային դաստիարակութեան։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐԴԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Անգլիական կառավարութիւնն որոշեր է բաւ համարել այն դաս զոր Կրահամ զօրավարը տուաւ Օսման Տիկմայի հրոսախմբաց։ Անգլիական զօրքերն, ապստամբաց վրայ յաղթութիւն մը տանելով Էլ-Թեպի դաշտին մէջ և գրաւելով զԹօքար, ջնջած պիտի համարուին այն երկու նորագոյն պարտութեանց յիշատակը, զորս ապստամբք վերջերս կրել տուած էին Եգիպտացւոց։ Հետեւաբար, Լոնտոնէն հրահանգ ղրկուեր է Կրահամ զօրավարին, որպէս զի դէպ ի ծովեզրն ետ քաշուի անմիջապէս, և բաւական թուով պահապան զօրք թողլէ յետոյ ի Սուաքիմ, մնացեալը վերադարձնէ յԵգիպտոս։ [illegible], բացատրելու համար այս տնօրինութիւն, որ զարմանք պիտի պատճառէ բազմաց, կ՚ըսէ թէ Անգլիա զինուորական փառք չփնտռեր ի Սուտան, և կը փափաքի, ընդհակառակն, առաջքն առնուլ արիւնհեղութեանց։ Արդէն չորս հազար մարդիկ կորան ի մէջ Թօքարի և Սուաքիմի, և մարդասիրութիւնը կը պահանջէ վերջ տալ այս կոտորածոց։ Օսման Տիկմա տեսաւ թէ Ֆէլլահները կըրնար ջարդել ոչխարի պէս, բայց ոչինչ կրնար զօրել ընդդէմ անգլիական զինուորաց։ Ուստի, չկարծուիր թէ նորէն յարձակողական դիրք բռնէ Անգլիացւոց դէմ։ Եթէ ուրբաթ աւուր պարտութենէն չխրատուի, աւելի խիստ դաս մը դիւրաւ կրնայ տրուիլ իրեն։ Ասոնք են մայրաքաղաքիս անգլիական դեսպանատան կարծեաց թարգման հանդիսացող թերթին լաւատես կարծիքներն իրաց նոր կացութեան վրայ, բայց մեր մասին կը խոստովանինք թէ բընաւ չենք զարմանար երէկ եկած մասնաւոր հեռագրին վրայ, որ կը ծանուցանէ թէ Թայմզ լրագիրն իւր երէկ առաւօտեան թուով կը պարսաւէ Պ. Կլատստոնի Նախարարութեան հապճեպով տուած որոշումն ի մասին յետս կոչման անգլիական զօրաց։ Եւ յիրաւի, չէ՞ կրնար արդեօք վախնալ թէ Բրիտանական նախարարութեան աճապարանքը ներկայ պարագային մէջ նո՛յնչափ աղետաբեր հետեւանք ունենայ, որչափ յապաղումն ունեցած էր յառաջագոյն։ Թէ ի՛նչ փաստեր կան խորհելու համար թէ Օսման Տիկմա կատարելապէս յաղթուած կը նկատէ ինքզինք, և թէ սկսած է արդէն ցրուել իւր բանակ, չենք գիտեր, որովհետեւ [illegible] իսկ այսպիսի լուր մը չի տար մեզ։ Ընդհակառակն շատ հաւանական է որ Օսման Տիկմա, նոր ուժեր առնելով իւր Պետին՝ Մէհտիին՝ կողմէ, վերադառնայ ետ առնելու զԹօքար, և եթէ ոչ Սուաքիմի, գոնէ բուն Եգիպտական քաղաքաց և գաւառաց վրայ յարձակելու։ Մեք այնչափ աւելի կը հակինք այսպէս խոր-

---

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ
22

ԽԱՉԱԳՈՂԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ա.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Երբ կառքը մօտեցաւ գիւղին, սկսեցին զանգակները հարկանել։ Այդ ժամանակ միայն կառքի փոքրիկ լուսամուտների վարագոյրները բարձրացան, և աջ կողմի լուսամուտը բացվեցաւ։ Այնտեղից դուրս պարզըվեցաւ մի ձեռք և սկսեց խաչակնքել, օրհնութիւն տալ ամբոխին։

Ձեռքի երեսը և բազուկը (որ բոլորովին մերկ էր) դրոշմված էին մուգ-կապտագոյն նկարներով, որոնք ներկայացնում էին սերովբէներ, քերովբէներ, և մի վանքի պատկերը, զարդարած խաչերով։ Մուժիկները մօտենում էին և ջերմեռանդութեամբ համբուրում էին այդ խորհրդաւոր ձեռքը։ Նրա շագանակի գոյն ունեցող կաշուց երեւում էր, որ կրօղը ծնվել էր տաք կլիմայի տակ, ուր մարդկանց կաշին արեւի ջերմութեան ներքոյ կորցնում է իր սպիտակութիւնը։

Կառքը մտաւ գիւղը։

Այդ կառքը ամեն գիւղ, ամեն փոքրիկ քաղաք, ուր որ հասնում էր, կանգնում էր կամ եկեղեցու դրանը, եթէ այնտեղ կար յարմար իջեւան, կամ հոգեւոր առաջնորդի դրանը և կամ աւագ քահանաների դրանը։ Նա իրան հեռու էր պահում աշխարհականների բնակարաններից։ Իսկ այսօր նրան ընդունելու համար պատրաստված էր գիւղի հարուստ կալուածատիրոջ տունը։

Կառքը դանդաղ էր շարժվում։ Ուժեղ ձիաները, հակառակ իրանց կամքի, գնում էին համրընթաց քայլով։ Որովհետեւ նրանք իրանց ընթացքը պիտի յարմարցնէին ահագին ամբոխի շարժման հետ, որ շըրջապատել էր կառքը։ Երեւում էր, այդ խելացի անասունները այնքան սովորած էին այսպիսի բազմութեան, որ բնաւ չէին խրտչում, այլ մի առանձին կամակատարութեամբ, այնքան կամաց էին գնում, որ ամբոխը որքան կամենում է նայէ և բաւականանէ իր փափագը։

Փողոցները, տների լուսամուտները բռնված էին մարդիկներով։ Կնիկները, իրանց երեխաներին գրկած, անց էին կենում ձիաների երասանակների տակով։ Շատերը փորձում էին անիւների տակով անցնել։

Կառքը կանգնեց գիւղի կալուածատիրոջ տան դրանը։ Նրա ետեւում նստած գանգրահեր երիտասարդը ցած ցատկեց, և շուտով բաց անելով նրա դուռը, օգնեց նստողին դուրս գալու։ Գիւղի երկու քահանաները և կալուածատէր պարոնը մտան սրբազան հիւրի թեւքերի տակը, և համարեա ձեռքերի վրա նրան ներս տարան։

Թէեւ երեկոյ էր, բայց տակաւին բաւական լոյս կար։ Այսու ամենայնիւ, բազմութիւնը դարձեալ զուրկ մնաց նրա դէմքը տեսնելուց։ Որովհետեւ երեսի վրա ձգած ունէր մի տեսակ խիտ օտարոտի քօղ, որի վրա նկարված էր վերջին դատաստանի սոսկալի պատկերը։

Երբ նրան ներս տարան իր համար յատկապէս պատրաստված սենեակը, երեսի քօղը վեր առեց։ Ցայտնվեցաւ մի պատկառելի դէմք փառահեղ սպիտակ մօրուքով, երկայն ալեխառն մազերով։ Արդարութիւնը, հոգեւոր խաղաղութիւնը, լուսաւորված ջերմ հաւատքով, դուրս էին ցոլանում նրա երեսի մեղմ գծերից։

Տանը գեղեցիկ կերպով զարդարած էր։ Նրա տէրերը այն տեսակ ազնուականներից էին, որոնք իրանց կեանքի առոյգ տարիները մայրաքաղաքների զեղխութեան, շռայլութեան և անբարոյական շուայտութիւնների մէջ մաշում են, սպառում են, և երբ մօտենում են գերեզմանին, այնուհետեւ յոգնած, ձանձրացած, վերադառնում են դէպի հեռաւոր գաւառը, և անձնատուր են լինում կրօնական բարեպաշտութեան։

Առանձնանալով մի հեռաւոր գիւղի խուլ անկիւնում, այդ տեսակ մարդիկ չեն զլանում, հին յիշողութիւնները պահպանելու համար շըրջապատել իրանց այն զարդարանքներով, այն խայտաճամուկ առարկաներով, որոնց մէջ մի ժամանակ լողում էին։ Այդպէս զարդարված էր և յիշեալ կալուածատիրոջ տունը։

Մի գեղեցիկ տիւան, պատած մանիշակագոյն թաւշով, սպասում էր, որ յարգելի հիւրը նստէր նրա վրա։ Երբ տան տէրը հրաւիրեց նրան նստել, յարգելի հիւրը կանգ առեց գեղեցիկ տիւանի առջեւ, և մի տեսակ զարմացական հայեացք ձգելով նրա վրա, արտասանեց այդ խօսքերը.

— Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսը Բեթլեհէմի մսուրի մէջ ծնվեցաւ, և առաջին անգամ աղքատ, խղճուկ հովիւների հետ տեսնվեցաւ։ Այնուհետեւ շատ գիշերներ անց էր կացնում բացօթեայ, մերկ գետնի վրա պառկելով։ Այժմ Նրա անարժան աշակերտներին ինչ կը վայելէ այսպիսի փառաւոր գահաւորակի վրա բազմել։ Այդ խօսքերը արտասանեց նա յունարէն լեզուով, իսկ գանգրահեր երիտասարդը թարգմանեց ռուսերէն։

Տան տէրը չը գիտէր՝ վիրաւորվի՞, թէ ամաչել, իր քրիստոնէական սակաւապետութեան հակառակ, շըռայլ կենցաղավարութեան համար։

Գանգրահեր երիտասարդը, մասնաւորապէս ծանօթացնելով տան տիրոջը «վշտալի հօր» սովորութիւնների հետ, յայտնեց, թէ աւելի յարգած կը լինէին, եթէ թոյլ կը տային նրան չը շեղվել իր կեանքի սովորական եղանակներից, Այդ խօսքերի հետ գանգրահեր երիտասարդը տարածեց տիւանի մանիշակագոյն թաւշի վրա մի մաշված կապերտի կտոր, որ «վշտալի հօր» գործածական օթոցն էր։ Նրա վրա և՛ նստում էր նա, և գիշերները քնում էր։

Նա իր ծանր հողաթափները հանեց տիւանի առջեւ և ասիական կերպով ծալապատիկ բազմեցաւ նրա վրա։ Այդ հողաթափները, երկու մատնաչափ հաստ ակերով, նոյն ձեւը ունէին, որպէս մեր քահանաները հագնում են սուրբ սեղանի վրա պատարագ մատուցանելու ժամանակ։

Նրա անշուք, անպաճոյճ զգեստը իր վրա առանձին ուշադրութիւն էր գրաւում։ Դա կոշտ մազից գործված մի տեսակ մուգ-մոխրագոյն հագուստ էր, որը անապատներում կոչում են «խարազն», իսկ հագնողներին «խարազնազգեստ»։ Այդպէս հագնվում են միայն իրանց անձը ամենախիստ ճգնութիւնների ենթարկող անապատական աբեղաները։ Գլխին կրած ունէր մուգ-լաջվարդի գոյնով ֆէս, փաթաթած սեւ ապարօշներով, որոնց ծայրերը իջնում էին մինչեւ ուսերը։ Վերնազգեստը աբեղեան կրօնաւորների փարաջայի նմանութիւնն ունէր, մինչեւ կըրունկները հասած լայն փէշերով և բաւական ընդարձակ թեւքերով։ Մէջքը սեղմված էր սեւ կաշուց պատրաստված լայն գօտիով։ Մի ահագին երկաթեայ խաչ զարդարում էր նրա կուրծքը, որ կախված էր նոյնպէս երկաթեայ հաստ շղթայից։ Գլխի և երեսի մազերը այնքան աճել էին, որ կարծես երբեք մկրատի և ածելու հետ ծանօթ չեն եղել։ Այդ տալիս էր նրա դէմքին դերվիշի սըրբաւորութիւն։

ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

հելու, որչափ գիտենք թէ Մէհտին մեծ պատրաստութիւններ կատարած է անկախ Թագաւորութիւն մը ունենալու ի Սուտան, և թէ այս դիտաւորութեան համար քաջալեր կը ստանայ նոյն իսկ Անգլիացւոց կողմէ, որոց անուամբ Կորտոն զօրավարն արդէն ճանչած է Սուտ Մարգարէին իշխանութիւնն: Յետ այսչափ քաջալերութեան, չենք կրնար կարծել թէ ուրբաթ աւուր պարտութիւնը պիտի բաւէ ի դերեւ հանելու ապստամբաց փառասէր պետերուն բոլոր յոյսերն, և հետեւաբար վերջ տալու նոցա բոլոր շահատակութեանց:

* * *

Կրետէի մէջ յանկարծ վեր ելած խնդիրը բաւական ուշադրութեան առարկայ եղաւ, բայց յոյս կայ թէ ի մօտոյ պիտի կարգադրի առանց առիթ տալու որ եւէ անպատեհ դէպքի: Կրետացւոց խնդիրն, ըստ նորագոյն տեղեկութեանց, կրկին է: Աշխարհական և եկեղեցական դասերն ի միասին խորհուրդ բրած և առ Վեհ. Սուլթանն խնդիր մատուցած են, որպէս զի Յոյն Եկեղեցւոյն՝ որոյ զաւակներն են՝ առանձնաշնորհումներն անփոփոխ պահուին իրաց նախկին կացութեան համաձայն, և այսպէս հնար լինի իրենց Պատրիարքին վերադարձն ի Ֆէնէր: Կրետացւոց երկրորդ խնդիրը ծագում կ'առնու այն լուրէ թէ Բ. Դուռ դիտաւորութիւն ունի Մահմետական մը կուսակալ կարգել կղզւոյն: Կրետէի կուսակալը թէ՛ Քրիստոնեայ կրնայ լինել և թէ՛ Մահմետական, բայց անգամ մ'անուանելէ յետոյ, հինգ տարի պաշտօն կը վարէ, եթէ գլխաւոր թերութիւն մը չգործէ: Բայց մինչեւ Կրետէի Մահմետականք իրենց կրօնակից կուսակալ մը կը խնդրեն հանրագրով, Քրիստոնեայք, որք մեծամասնութիւն կը կազմեն կղզւոյն մէջ, աշխարհական և եկեղեցական դասերով միահամուռ փափաք կը յայտնեն որ դարձեալ Քրիստոնեայ կուսակալ մը անուանի: Գոհացուցիչ է տեղեկանալ երէկի Էքսփրէսին մէկ հատուածէն թէ կայսերական կառավարութիւնը, տակաւին անուանած չլինելով Իսլամ կուսակալը, կարող պիտի լինի գոհացում տալ կղզեցւոց մեծամասնութեան՝ Քրիստոնեայ կուսակալ մը ղրկելով: Դեսպաններն ալ նոյն միտք կը յորդորեն եղեր զԲ. Դուռն, դիտել տալով թէ Քրիստոնեայ կուսակալ մը աւելի ձեռնհաս է պահպանելու ի Կրետէ այն հանդարտութիւն որ Բ. Դրան կէտ նպատակն է: Գալով այն չափազանցեալ լրոյ, որք եւրոպական լրագրաց հեռագրուած են Կրետէի դէպքերու մասին, անոնք անհիմն են բոլորովին, և թէ՛ կուսակալի և թէ՛ առանձնաշնորհմանց խնդրոյն գոհացուցիչ կարգադրմամբ, որ մօտ լինել կը թուի, տեղի չպիտի մնայ այդ օրինակ զրոյցներու:

* * *

Մէրվի գրաւումն ի Ռուսաց՝ արդարեւ հոգ պատճառելիք բան մ'եղաւ Անգլիացւոց: Իրաւացի է այն դիտողութիւն թէ Ռուսք անգամ մը Մէրվ մտնելէ յետոյ, չեն կրնար կանգ առնուլ, կամ հանդարտ կենալ: Ամէն կուսակալ-հրամանատար որ կը ղրկուի Թուրքաստան՝ Կեդրոնական Ասիոյ ռուսական երկիրները կառավարելու, միջոցներ կը փնտռէ իւր հայրենեաց ծառայութիւն մը մատուցանելու և համբաւ շինելու՝ նոր ընդարձակում մը տալով այդ ստացուածոց: Եթէ Քաւֆման զօրավարն է այն՝ Խանութիւնները կը նուաճէ, և եթէ Չէրնայեֆ զօրավարն է՝ յատակագծեր կը շինէ . . . Հնդկաստան արշաւելու համար: Այս մասնաւոր տկարութիւն պատճառ եղաւ որ Զարն իւր անհաճութիւնը ցոյց տուաւ՝ պաշտօնանկ ընելով զՉէրնայեֆ զօրավար. բայց դիւրին է հասկնալ թէ այս պաշտօնանկութիւն ներկայ պարագայից մէջ հնարք մը միայն էր գոհացում տալու համար Անգլիացւոց, երբ Մէրվի գրաւման լուրն այնչափ վիշտ և տագնապ պատճառած էր անոնց: Բայց թո՛ղ այս կարեւոր դէպք մնացուի, եթէ երբեք կրնայ մնացուիլ, և Ռուսք իրենց սովորական ընթացքին պիտի հետեւին ի Կեդրոնական Ասիա: Վերջին Թղթաբերով եկած լրագրերէն և գուցէ անոնցմէ քաղելով Ռիւդէրի գործակալութեան մեզ հաղորդած մէկ հեռագրէն տեղեկացանք երէկ թէ ռուսական լրագիրք, որք Կեդր. Ասիոյ ռուս կառավարիչներէն ու զօրապետներէն ետ չեն մնար հայրենասիրական զգացմանց մասին, արդէն սկսած են աչքերնին տնկել Աֆղանստանայ վրայ, որ այժմ միակ չէզոք սահմանակալը կը կազմէ ընդ մէջ ռուսական և անգլիական ստացուածոց յԱսիա: Ռուս լրագիրք կը գանգատին թէ Աֆղանստանայ Էմիրն այնպիսի երկրակալութիւններ կ'ընէ որք երկիւղ կը պատճառեն Ռուսիոյ՝ իւր ասիական երկիրներու ապահովութեան համար: Դժուարաւ կրնանք ծիծաղելնիս զսպել տեսնելով թէ տակաւին երէկ իւր հպատակաց մէկ մասն ի հնազանդութիւն ածելու անկարող իշխան մը, որպէս է Քապուլի Էմիրը, կարող կը համարուի կատարելու այնպիսի երկրակալութիւններ որք հոգ պատճառեն Ռուսիոյ: Յայտնի կ'երեւի թէ Ռուսք այժմէն կ'ուզեն միջամտութեան պատրուակներ պատրաստել Աֆղանստանայ կողմն, ուր արշաւելու, կամ գէթ հոն՝ Բրիտանական ազդեցութեան տեղ՝ իւրենց ազդեցութիւնն հաստատելու միջոցներն հայթայթել այսուհետեւ գլխաւոր նպատակը պիտի լինի իւրենց բոլոր ջանադրութեանց: Անգլիացիք հիմա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն զԱֆղանստան ռուսական ազդեցութենէ կամ տիրապետութենէ զերծ կացուցանելու խնդրոյն: Բայց Անգլիացիք յառաջագոյն նոյն հոգածութիւնն ունէին Մէրվի նկատմամբ ալ, և եթէ Ռուսիա բաւական ճարտարութիւն ցոյց տուաւ՝ Մէրվի գրաւման համար Անգլիոյ մէկ զբաղեալ վայրկենէն օգուտ քաղելով, կարի հաւանական է թէ, Աֆղանստանայ առջեւ հասնելէ յետոյ, առաւելապէս ցոյց պիտի տայ նմանօրինակ ճարտարութիւն մը: Ուստի, հակառակ այն բարեկամական հաւաստեաց որք այժմ կը փոխանակուին, Ռուսիա և Անգլիա արդէն դէմ առ դէմ եկած են ի Կեդր. Ասիա, և գուցէ շատ չանցած հանդիսատես պիտի լինինք բոլոր այն հրատապ խնդրոց զորս այդպիսի կացութիւն մը անշուշտ երեւան պիտի բերէ:

ՖՐԱՆՍԱ

Փետրուար 26 երեքշաբթի օրն, Վիքդօր Հիւկոյի 83րդ տարեդարձն լինելով, հացկերոյթ մը տուաւ, յորում ներկայ էին բազմաթիւ նշանաւոր անձինք: Ճաշէն յետոյ բանաստեղծն ընդունեց իւր բոլոր բարեկամաց շնորհաւորութիւններն: Սրահը զարդարուած էր անհամար ծաղկեփունջերով որք աշխարհի ամէն կողմերէն ղրկուած էին: Այս տարեդարձին առթիւ Ֆրանսայի կրթական և գեղարուեստից նախարարութիւնն ոսկի շքադրամ մը նուիրեց Վիքդօր Հիւկոյի: Շքադրամին մէկ կողմը փորագրուած է քերթողին պատկերն և միւս կողմը դափնեայ պսակ մը որոյ վրայ տաղ մը նկարուած է, սա արձանագրութեամբ Ծնեալ է ի Պէզանսոն (Տուպս) ի 26 փետրուարի 1802:

Անցեալ կիրակի օր, փետրուար 12/24, Բարիզի ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի բոլոր գաւառաց մէջ կատարուեցաւ 1848ի յեղափոխութեան տարեդարձը: Ամենուրեք խնճոյքներ տրուեցան և ճառեր արտասանուեցան:

Ֆրանսայի հիւսիսային գաւառաց մէջ հանքային գործաւորաց գործադուլը կը շարունակէ միշտ: Անցեալ շաբթու Տընէնի գաւառին մէջ գումարում մը տեղի ունեցաւ, յորում ներկայ էին 1800 գործաւորք, որք զանազան գաւառներու գործաւորաց դասն կը ներկայացնէին: Այդ գումարման մէջ որոշուեցաւ գործադուլը շարունակել, մինչեւ որ խնդրուած բարեփոխմունք լինին հանքային ընկերութեանց կողմանէ: Գործադուլ ընող գործաւորաց ընդհանուր թիւը կը հասնի 10.379ի:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինն եղաւ կաթողիկոսական ընտրելեաց համար գաւառներէն Պատրիարքարան եկած քուէներուն թիւն: Նոր հասած երկու քուէները ղրկուած են Պայազիտի Առաջնորդ Տ. Աստուածատուրեան Տ. Յովհաննէս, և Կիպրոսի հոգեւոր Հովիւ Կէօմիւշքեան Տ. Մովսէս վարդապետաց կողմանէ:

Ատանայէն հեռագրուեր է ի Պատրիարքարան, թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը ցրուեր սահմանադրապէս կազմեալ ազգային ժողովները, և թէ՝ ժողովուրդը վշտացած է և կը պահանջէ որ ազգային սահմանադրութիւնն յարգուի, և ժողովներն ըստ այնմ ընտրուին և կազմուին:

Ինչպէս գրած էինք երկուշաբթի օրը, Ռումանիոյ Բոթշանի քաղաքի ազգային՝ քահանային և եկեղեցւոյն վիճակին վրայ Պատրիարքարանի ալ ծանօթութիւն տուած լինելով՝ Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հօր յանձնուեր է անօրինել զարժանն, և Նորին Գերապատուութիւնն արժան համարեր է յորդորանաց գիր գրել առ Տ. Կարապետ քահանայն Բոթշանի, որ չհեռանայ անտի և անվհատ աշխատի սիրաշահել ժողովուրդն. իսկ Պուքրէշի Թաղ. Խորհրդոյն ալ յանձնարարեր է քննել յիշեալ քաղաքի ժողովրդեան ու քահանային վէճն և մանրամասն տեղեկագրել:

Պուքրէշէն երեք աւուր ճանապարհաւ հեռի Թրկոնձնա քաղաք մ'ալ կայ, յորում բնակեալ 120 տուն ազգայինք մօտաւոր կորստեան վիճակի մէջ կը գտնուին: Այդ քաղաքին միայն եկեղեցւոյն մէջ հայերէն լեզուաւ ժամերգութիւն կը լինի. ազգայնոց ամենքն ալ, այր և կին, մեծ և փոքր, ռումաներէն կը խօսին, ռումաներէն կ'ուսանին. հայերէն վանկ մ'անգամ չեն գիտեր, և ո՛չ իսկ «Հայր մեր»ն:

Եկեղեցական Համագումար Ժողովն երէկ մեծագոյն մասամբ նիստ ընելով՝ քուէարկութեամբ պատրաստեց Կրօնական ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկը, որ առաջիկայ ուրբաթ օրը պիտի մատուցուի Ազգային ժողովոյ: Համագումար Ժողովն փափաքելով, որ այս անգամ ալ թիւրիմացութիւնք տեղի չունենան՝ Ազգային ժողովոյ մէջ, հարկ համարած է ցանկը տեղեկագրով մը մատուցանել, ուր տեղեկութիւն կը տրուի Ազգային ժողովոյ, թէ որովհետեւ Պոլսոյ մէջ գտնուած եկեղեցականաց թիւն 80էն շատ աւելի չէ, և որովհետեւ Պոլսոյ Կրօնական ժողովն իրաւասութիւն և իշխանութիւն պիտի ունենայ 65 առաջնորդութեանց և բազմաթիւ վանահայրութեանց վրայ, և հետեւաբար պէտք է որ պատկառելի և ձեռնհաս դէմք մ'ունենայ ըստ կարգաց և օրինաց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, Համագումար ժողովն պատշաճ գտած է՝ Կրօնական ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկը պատրաստելու դիւրութեան համար՝ արտաքոյ Պոլսոյ գտնուած եկեղեցականաց վրայ ալ տարածել իւր քուէն, և թէ՛ օգտակար կը համարի որ Կրօնական ժողովոյ անդամոց մէջ առնուին երեք եպիսկոպոսունք ալ գտնուին: Արդէն ի լրոյ ծանուցած էինք, թէ եկեղեցական հարց մէջ այսպիսի դիտողութիւնք կ'լինին, և կ'կարծուի թէ Համագումարին մէջ առաջարկուելով՝ վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի: Ահաւասիկ երէկ այս ընտրական խնդրով զբաղելով Համագումար Ժողովն, ուրիշ խնդրոց անցնելու ժամանակ չունեցաւ:

Ահաւասիկ ընտրելեաց ցանկը

Բացարձակ առաւելութեամբ

Գրիգոր	եպսկ.	Տ. Պօղոսեան
Գրիգորիս	,,	Ալէաթճեան
Եղիկ	,,	Ապահունի
Խորէն	,,	Նարպէյ
Խորէն	,,	Աշըքեան
Մատթէոս	,,	Իզմիրլեան
Յարութիւն	,,	Յովհաննէսեան
Սիմէոն	,,	Սէֆէրեան
Տիմոթէոս	,,	Սափրիչեան
Ամբրոսիոս	վրդ. պտ.	Խալէնտէրեան
Գաբրիէլ	,,	Թաթարեան
Գէորգ	,,	Իւթիւճեան
Զաքարիա	,,	Զիւմրիւթճեան
Կարապետ	,,	Բագրատունի
Յակոբ	,,	Աշոտ
Յովհաննէս	,,	Արշարունի
Յովսէփ	,,	Սարաճեան
Վահան	,,	Տէր Մինասեան
Տաճատ	,,	Ոսկանեան
Արիստակէս	քհնյ.	Մամբրէեան
Գրիգոր	,,	Աճէմեան
Իգնատիոս	,,	Մանուէլեան
Կարապետ	,,	Սէթեան
Խաչատուր	,,	Տէր Գաբրիէլեան
Յովհաննէս	,,	Մկրեան
Յովհաննէս	,,	Շահպազեան
Խորէն	,,	Փէհլիվանեան
Ռոկի	,,	
Սահակ	,,	Տէր Սարգիսեան
Սուքիաս	,,	Ստեփաննոսեան

Համեմատական առաւելութեամբ.

Մեսրոպ	եպիսկոպոս	Սուքիասեան
Գրիգոր	վրդ. պտ.	Աբարդեան
Գրիգոր	,,	Բարսեղեան
Պօղոս	,,	Խոլասեան
Ստեփան	,,	Նիկոմիդիոյ
Աթանագինէ	քհնյ.	Պալատու
Թադէոս	,,	Սամաթիոյ
Յակոբ	,,	Իւսկ. Ս. Խաչ
Մատթէոս	,,	Պէշիկթաշ
Պետրոս	,,	Կէտիկ փաշա
Վահան	,,	Պալատու
Վրթանէս	,,	Գարակէօմրիւք

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պրուսայի նահանգին տոմարակալ անուանեցաւ՝ նախորդ տոմարակալ Մունիր պէյ:

—

Նախարարաց արտաքոյ կարգի ժողով գումարեցաւ երէկ Բ. Դուռք, և մինչեւ ուշ ժամանակ տեւեց խորհրդակցութիւնը:

—

Առեւտրական և երկրագործական նախարար Սուլհի փաշայի մէկ թոռն մեռաւ առջի օրը:

—

Անցեալներն հաստատուած և ապա գիշերօթիկ եղած մահմետական օրիորդաց յատուկ արհեստական վարժարանին աշակերտուհեաց թիւն՝ ներքին կանոնադրութեամբ սահմանեալ թիւէն անցած լինելով, որոշուեր է այսուհետեւ ոչ զոք ընդունիլ:

—

Պէշիկթաշի Համիտիյէ վարժարանին անօրինութիւնն որոշեր է՝ շաբաթը մէկ երկու ժամ նուագածութիւն ուսուցանել աշակերտաց, և կայսերական նուագածուաց խմբէն երկու սպայք յանձն առեր են ձրիաբար աւանդել:

—

Պրուսայի կուսակալ Նազիֆ փաշայի համար երէկ յատուկ շոգենաւ մը պատրաստուած էր, սակայն կայսերական պալատէն հրաւէր ընդունելուն պատճառաւ հարկադրեցաւ յետաձգել ուղեւորութիւնն:

—

Ոստիկանութիւնն երկու օր յառաջ մարդ մը ձերբակալեր է, որ իբրեւ գործ բրած է եղեր, գիշերները քարկոծել Շահզատէ-պաշը Մէհմէտ էֆէնտիի ընթերցարանին ապակիներն, յաճախորդներն փախցնելու և ընթերցարանն անուանարկելու դիտմամբ:

—

Մօնիթէօր, ծանուցանելէ յետոյ թէ խափանեալ Վաթէն լրագրոյ տնօրէն Ֆիլիբ էֆէնտի կայսերական կառավարութեան աղերսագիր մը մատուցած է Թուրքերէն նոր թերթի մը հրատարակման արտօնութիւն խնդրելով, կ'ըսէ թէ այս արտօնութիւն պիտի տրուի քանի մը պայմաններով, որոց մին սա պիտի լինի եղեր թէ Ֆիլիբ էֆէնտի իւր արդի խմբագրերը պիտի փոխէ:

Վաթէնի գլխաւոր խմբագիրն է Քէմալ փաշայի որդի Սայիտ էֆէնտի երիտասարդ գրագէտը:

Շգոտրայէն Վիէննայի լրագրաց ուղղեալ նամակներ կը խօսին Գարատաղի զինուորական պատրաստութեանց վրայ, որ մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք կը ստանայ եղեր Անտիվարիի և Տուլչինեի նաւահանգիստներէն: Նաեւ Ալպանիոյ սահմանագլխոյ վրայ 6,000 զօրք կը ղրկէ եղեր: Շալաներն և Շօշէներն ուրիշ ցեղի մը բնակավայրը կոխելով աւարառումներ բրեր են: Հաֆըզ փաշա Շգոտրա կանչեր է հինգ ցեղերու պետերը, Միրտիտիոյ մէջ տիրող անիշխանութեան վերջ մը տալու համար:

—

Շգոտրայէն կը գրեն թէ անդ կը սպասուին անգլիացի երկու երկրաչափք, որք Միրտիտիոյ անտառները պիտի շրջին ու քննեն, օր մը շահագործելու նպատակաւ:

—

Թնդանօթարանի վերատեսուչ Ալի Սայիմ փաշայի Սամի պէյ որդւոյն՝ գնդապետի (միրալայ) աստիճան տրուեր է:

—

Պալատէն առ Թէրճիւմանը-Հաքիքաթ լրագրին ուղղեալ նամակ մը հետեւեալ հետաքրքրական տեղեկութիւնները տուած է՝ վեցերորդ բանակին ընդհանուր հրամանատար Հիտայէթ փաշայի թիկնապահ Չէրքէզ Մուսթաֆա էֆէնտիին քաջ ձիավարութեան վրայ: Ձիուն արշաւ վազած ժամանակն, Մուսթաֆա էֆէնտի կը հեծնէ կ'իջնէ, թշնամւոյն վրայ կրակ կ'ընէ, գետինը ցանուած մէճիտիէ դրամներն կը ժողվէ առանց հատ մը թողլու. ձին արշաւասոյր գացած ատենը՝ անոր կը հրամայէ պառկիլ, ձին կը հնազանդի, և երբ հանդիսատեսք կը կասկածին անասնոյն ուշ լինելուն վրայ, Մուսթաֆա էֆէնտի դարձեալ հեծնելով՝ նորա արագասլաց գացած ատենը ոտքի վրայ կը կենայ, և մէկ կողմին վրայ պառկելով կրակ կ'ընէ. երբ ձին չորս մեթր խորութեամբ փոսէ մը ցատկէ, Մուսթաֆա էֆէնտի ալ կը նետուի կ'անցնի և վերստին կը վազէ կը հեծնէ: Մուսթաֆա էֆէնտի դեռ 23 տարեկան է:

—

Վերաքննութեան ատեանին ընդհանուր դատախազին կողմանէ ի պաշտօնէ կը ծանուցուի, թէ «Արտօսր և Թշուառութիւնք Հայաստանի» անուամբ տետրակ մը հրատարակելով՝ Հայերն յապստամբութիւն և յարիւնհեղութիւն կը գրգռէ Նալճանեան Պօղոս վարդապետն, որ փախած է, ի բացակայութեան իւր դատուած և յիշեալ գիրքն ու գրգռիչ տետրին հեղինակն լինելն հաստատուելով, պատժական օրինաց 66րդ յօդուածին վերջին մասին համաձայն՝ մշտնջենաւոր աքսորման, քաղաքային իրաւունքէ զրկման, գոյից գրաւման, և 300 դրշ. դատական ծախուց վճարման դատապարտուեցաւ, և պատուպատշաճն անօրինեցաւ:

—

Առեւտրական պաշտօնատան փոխանորդութեան դիւանը ջնջուեր, այդ դիւանին անդամք յիշեալ պաշտօնատան թղթակցութեան դիւանին մէջ զետեղուեր, և գլխաւոր քարտուղար Մահմուտ Նէտիմ պէյ տնօրէն անուանուեր է:

—

Հեռագիր քաշուեր է Մէնթէշէյի կառավարիչ Մուսթաֆա փաշայի, որ փութայ ի Պոլիս: Կրետէի կուսակալութեան համար հրատարակեալ ընտրելեաց մէջ է սա ալ:

—

Ամսոյս 24ին, Բէշթայի Օսմանեան հիւպատոսարանին մէջ մեծ կոչունք մը տրուեր է, Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախկին նախարար Անտրաշի կոմսի լծակցին հիւրընկալութեամբ:

—

Օգոստ. Սուլթանն ուզելով տեսնել Հնդկաստանի նշանաւոր Իւլէմաներէն Րահմէթուլլահ էֆէնտին, յատկապէս մայրաքաղաքս հրաւիրեր և կայսերական պալատան մէջ հիւրընկալեր է: Յիշեալ էֆէնտին կրօնական ուսմունք կ'աւանդէր Մէքքէի մէջ:

—

Այժմ Աթէնք գտնուող Օսման պէյ, Թուրք գնդապետն Վարվաքիոն կոչեալ ճեմարանին մէջ անցեալ շաբաթ օրն երկար ատենախօսութիւն մ'ըրեր է, որով պերճ բանիւք, բացատրեր է Կորնթոսի կիրճին պեղման թէ՛ վաճառականական և թէ՛ զինուորական տեսակէտով Յունաստանի համար օգուտներն, որոց պիտի նպաստեն՝ ըսեր է՝ առաւել ևս շինուելու վրայ եղող երկաթուղիքն ալ:

—

Պոսնայէն կը գրեն Կազէթ տը Քոլոն լրագրին.—«Պոսնայի և Հէրսէկի գաւառներն այժմ աւելի բարեբախտ չեն քան Օսմ. վարչութեան ներքեւ: Փոքր ի շատէ պաշտպանեալ պաշտօնատարք չեն ուզեր երթալ այս անհիւրընկալ երկրի ներսերն, ուր իրենց անձնական ապահովութիւնն իսկ վտանգէ զերծ չէ: Իսկ ներսերը կը ղրկուին այն պաշտօնատարք որ պաշտպան չունենալով չեն կարող մերժել իրենց յանձնուած երկրորդական պաշտօններն, ուստի կառավարութեան համար ստիպողական կուտան պաշտօնավարութիւն մը որ տեսակ մը աքսոր է իրենց համար: Տրոց հաւաքիչք մանաւանդ յոյժ ատելի են ժողովրդեան: Ծխախոտն երկրին գլխաւոր մշակութիւններէն մին է: Կ'երեւի թէ տրոց հաւաքիչք չեն սպասեր հնձոց ժամանակին՝ տուրք ժողվելու համար, այլ կանխաւ հաշիւ մը կ'ընեն քմահաճօրէն, և ըստ այնմ կը պահանջեն: Գանգատել կարելի չէ, որովհետեւ գանգատողներն աւելի ևս կը կեղեքուին:

«Հողային խնդիրն, որ Պոսնայի և Հէրսէկի համար կենսական խնդիր մ'է, Աւստրիական գրաւումէն ի վեր քայլ մը չառաւ: Նախկին Րայեաք այժմ ալ, որպէս յանցեալումն, ստրուկներն են Պէյերուն, որոց կը հատուցանեն իրենց արտերուն եկամուտին երկու երրորդը:

«Վաճառականութիւն գոյութիւն չունի երկրին մէջ, որովհետեւ չկան ո՛չ ուղիներ ո՛չ կամուրջներ. Եւ ի մասին հանրօգուտ շինութեանց, կառավարութիւնը ռազմագիտական ուղիներ շինելու միայն կը զբաղի: Երկրին մէջ գոյութիւն ունեցող քիչ մը արհեստագործութիւնն Աւստրիական գրաւումէն ի վեր աւելի վնասուած է քան բարգաւաճած . . . Ուստի, ապստամբութիւնը մշտնջենական դարձած է երկրին մէջ: Գիւղացիք երբեմն զինուորագրութեան, երբեմն ալ տրոց կամ տուգանաց հաւաքման առթիւ ոտքի կ'ելլեն: Ելմտական նախարար Պ. Ֆոն Քալլէյ, որոյ բարձրագոյն վարչութեան ներքեւ են Հէրսէկ և Պոսնա, անցեալ տարի այս երկրի մէջ ճամբորդութիւն բրած ժամանակ, երկիցս քիչ մնաց որ ապստամբաց ձեռք պիտի իյնար: Ուստի, պարտաւորեցաւ կարճ կապել իւր այս ճամբորդութիւնը»:

—

Իզմիրի ծովախորշին նաւամատոյցները բանելիք շոգենաւուց խնդիրը կարեւորութիւն կը ստանայ: Գիտեն ընթերցողք թէ՝ առաջ ամեն ազգէ շոգենաւեր կը բանէին, և իրարու հետ մրցելով, բնականաբար գոհ կ'ընէին Իզմիրցիներն, որք կ'օգտէին այդ մրցումէն՝ շոգենաւերու թէ՛ մաքրութեան, թէ՛ հաստատութեան և թէ՛ փոխադրութեան գներու աժանութեան կողմէ: Բայց որովհետեւ այս շոգենաւք տարբեր ազգութեանց կը վերաբերէին և տարբեր դրօշներ կը կրէին, յաջս կայսերական կառավարութեան օգտակար դատեցաւ ազգային-օսմանեան ընկերութեան մը յանձնել՝ Իզմիրի ծովախորշին մէջ շոգենաւ բանեցնելու արտօնութիւնն, այսինքն՝ մեր Շիրքէթի Խայրիէի նման դրութեան մը վերածել յիշեալ ծովախորշին զանազան նաւամատոյցներուն միջեւ շոգենաւային հաղորդակցութիւնները: Բայց մայրաքաղաքիս եւրոպական լրագրաց հրատարակութիւններէն դատելով, կ'երեւի թէ այս մենավաճառ գոհ չէ ըրած Իզմիրցիներն, որք առջի դիւրութիւններն ու աժանութիւնը չեն գտներ մենաշնորհ բացող ընկերութեան շոգենաւերուն մէջ: Տարած օրուան կռիւն, որոյ վրայ երէկ տեղեկութիւն տուինք, ծագում առեր է ժողովրդեան այս դժգոհութենէն: Անգլիական դրօշ կրող շոգենաւ մը կը շարունակէր ճամբորդ փոխադրել, և ժողովուրդն այս շոգենաւուն նախապատուութիւն ընծայեր է: Բայց Օսմ. ընկերութեան իրաւունքները պաշտպանելու համար, ոստիկանութիւնը միջամտեր է և այսպէս ծագում առեր է կռիւն, յորում կ'ըսէ Էքսփրէս, ժողովրդեան համակրանքը ոստիկանութեան կողմը չէր, այլ անգլ. շոգենաւուն կողմն: Դիւանագիտութիւնն այս գործին մէջ մտած լինել կը թուի, որ տակաւին վախճան չէ գտած: Էքսփրէս շոգենաւային հաղորդակցութեանց մենաշնորհի դրութեան վերածումը կը հարուածէ, և ի մասնաւորի այդ դրութեան Իզմիրի նիւթական բարգաւաճման պատճառելիք վնասները ցոյց կուտայ:

—

Ազգային Օսմ. դեսպան Քարաթէօտօրի? փաշա Շուէտի Կոթէնպուրկ քաղաքը գընացեր է, նպատակ ունենալով բանակցութիւններ բանալ՝ Կ. Պոլսոյ և Կոթէնպուրկի միջեւ առեւտրական ուղղակի յարաբերութիւններ հաստատելու համար: Թուրքիոյ և Շուէտի միջեւ առեւտրոյ գլխաւոր առարկաներն են երկաթ և փայտ:

—

Ցոյց Կ. Պոլսոյ և շրջակայից մէջ 88 զանազան աստիճանի ուսումնարաններ ունին, որոց մէջ՝ 290 դասատուաց ձեռամբ 13,992 աշակերտք կուսանին. ասոնց 32ը իգական սեռին յատկացեալ են և 4.951 աղջիկք կը յաճախեն: Այս բոլոր ուսումնարանաց տարեկան ծախքը 47,424 օսմ. ոսկի կամ 5,119,792 ղուրուշի կը հասնի: Ունին նաեւ 9 թանգարան որք կը պարունակեն 33,094 հատոր գիրք և 737 կտոր ձեռագրեր:

—

Մինչեւ լրագրոյս մամուլը դրուած պահուն (ժամ 7) Ռիւդէրի և Հավասի գործակալութեանց կողմանէ ո և է քաղաքական հեռագիր չէ հաղորդուած մեզ:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

«Ցաւով լի ենք — կ'ըսէ Նէոլոգոս իւր երէկի թերթով թէ Ն. Բ. Սրբազնութիւնն ամենայն ուշադրութեամբ կարդացած է առ Բ. Դուռն գրկուելիք պատասխանագիրն, ինչպէս նաև վարչական երկու մարմնոց վերջին նիստին տուած վճռոյն ատենագրութիւններն , և բարեհաճած է անտարակոյս, ժամ առաջ յայտնել Ազգին օրինաւոր և սրտագին խղճն : Անտարակոյս ենք նաև որ Կայսերական բարեխնամ Կառավարութիւնն՝ որուն եւրոպական բարեկամ մեծ Տէրութեանց կողմանէ ալ յանձնարարութիւնք եղած են, գնահատելով քրիստոնեայ ժողովրդոց արդար և օրինաւոր պահանջը , պիտի փութայ ընդ հուպ վերահաստատել իրաց նախկին վիճակն , և այսպէս վերջ մը պիտի տայ խնդրոյն կախ գրից մէջ մնալէն յառաջ գալիք անհաճոյ հետևանաց :

«Կայսերական կառավարութեան այս խնդրոյ պատճառաւ յառաջ գալիք անհաճոյ հետևանքը ցուցունելու համար՝ առայժմ կը բաւականանամք մեր շուրջը գտնըւող Օրթոտոքս պետութեանց և կառավարութեանց միջև ծագած նոր միտումը յայտնել , որ այժմ առանց եկեղեցական բարձրագոյն կեդրոնի մնալով սկսած են այլ տեղ ուշադրութիւննին դարձնել և եկեղեցական կեդրոն մը փնտռել և կամ այլ տեղ փոխադրել զայն , որով՝ ինչպէս որ անցեալն դառն փորձառութիւնը մեզ ցուցուց , մեծ և անհաճոյ հետևանքներ կունենան : Այս մասին՝ Ռումանիոյ տէրութեան երեսփոխանաց ժողովյն մէջ Պ. Ուրէքիա նախարարին յայտնած տրամադրութեանց վրայ Կայսերական կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք : Նախարարը դիտել տալով թէ Ֆէնէրի Պատրիարքարանն այլ ևս գոյութիւն չունի , և հետևապէս չկըրնար կեդրոն լինել Ռումանիոյ Օրթոտոքս ժողովրդեան , Ռումանիա կը պարտի եկեղեցական ուրիշ կեդրոն մը փնտռել :

« Ցաւով լի եմ որ Վեհ. Սուլթանն և Նորին լուսամիտ Կառավարութիւն թէ՛ մեր արդարացի պահանջներուն և թէ Եւրոպական մեծ Տէրութեանց բարեկամական յանձնարարութեանց ունկն դնելով օր առաջ պիտի վերահաստատէ առանձնաշնորհութեանց նախկին վիճակը , վասն զի՝ ինչպէս որ Անգլիոյ արտաքին գործոց փոխ—նախարարն բաւ անցեալներս երեսփոխանաց ժողովէն հարցուելով՝ « եկեղեցական առանձնաշնորհութեանց խնդրոյն կարգադրութեան յապաղումն Թուրքիոյ համար՝ քաղաքական տեսակէտով բոլորովին անօգուտ է : »

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 23 Փետրուար

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ	դ.հկ.	9 27 1/2
Պօրսային գոցուելէն վերջը	«	9 27 1/2
Երէկ Բերայի մէջ		— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	«	9 28 1/2
Բարձրագոյն գին	«	9 28 1/2
Նուազագոյն	«	9 28 1/2
Կէս օրին	«	9 28 1/2
Փոխառութիւն 1863	Փր.	59 —
» 1865	«	54 50
» 1869	«	49 50
» 1873	«	44
Պօն տիւ Թրէզօր	Անգլ. լիրա	17 50
Ռումէլի երկաթուղի	Փր.	42 25
Օպլիկասիյօն տը Բրիօրիթէ	»	375

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Ասօսիէթէ ժէնէրալ	Անգ. ոսկի	4
Գրէտի ժէնէրալ	Օսմ. լիրա	7
Պանք տը Բօնս	« «	6 38
Սօս. Շանժ է վալ.	« «	3 58
Թրամուէյ	« «	2 92 1/2
Ինիւֆիէ Եգիպտական		— —
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		74 5
Գիշերը գործ չեղաւ		—
Այս առտու բացուեցաւ		74 7 1/2
Կէս օրին նոյն գին		74 7 1/2

Ընթացք դրամոց

Օսմ. ոսկի	ղրշ.	100 —
20 Ֆրանքնոց	«	87 27
Անգղ. ոսկի	«	110 12
Քրմից	«	51 1/2
Բօլ Իմբերիալ	«	90 08
Ռուսլի թղթադրամ	»	9 23
Թալէր	«	19 17
Ֆիօրին	«	9 05
Մէճ. արծ. (տարբ.)	«	107 39
Հինգնոց	«	102 25
Մէթալիք	«	100 1/2
Պղինձ	«	800 —
Թղթադրամ	«	1460 —
Վեցնոց	«	102 30

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լօնտրա 4 Մարտ ժամ 3 վ 15 երեկոյ

Անգ. Քօնսօլիտէ գոցուեցաւ	101 7/8
Օսմ. « բացուեցաւ	8 11/16
« « գոցուեցաւ	8 3/4
Օսմ. փոխառութիւն 1865	11
« « 1869	9 7/8
« « 1871	67 1/2
« « 1872	17
« « 1873	8 3/4
Փոխառ. 1877	78
Պանք Օթօման	15 1/2
Ռուսական փոխառ. 73	88 7/8
Եգիպտ. միացեալ (Իւնիֆիէ)	66 1/2
« առանձն. (Բրիվիլէժիէ)	90 7/8
Տայրա Սանիէ	66 1/8
Տօմանիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)	87 3/4
Հունգ. պարտաթուղթ 1877	101 1/4
Փոխանակ. Բարիզի վրայ	25 45

Վիէննա 4 Մարտ ժ 4 երեկոյ

Փոխանակ. Լօնտրայի վրայ	121 55
Օսմ. Երկաթուղի	20

Բարիզ 4 Մարտ ժ . 3 վ . 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթ 4 1/2 0/0 . . . . բաց	105 92 1/2
« « 3 0/0 բաց	76 35
Օսմ. Քօնս. բացուեցաւ	8 85
« « գոցուեցաւ.քըն.կտ.	8 85
Օսմ. փոխառութիւն 1863	— —
« « 1865	54 —
« « 1869	48 —
« « 1873	44 —
Օսմ. Երկաթուղի	41 25
Պանք Օթօման	642 50
Գրէտի Լիոնէ	543 75
« Ֆօնսիէ	1235
Բաժնետոմս Լիոնի	1240
Սուէզի ջրանցք	2046 25
Ռուսական 5% 1877ի	95
Իտալական Ռանթ	93 80
Արեւ. Ռուս.(Ռիւս Օրիան.)	—
Եգիպտական միաց. գոց	336 25
Սպանիական (արտաքին)	60 3/4
Հունգարական (ոսկի)	102 3/8
6% Հելլենական	412 50
Չէք Լօնտրայի վրայ	25 27

ԲԱՐԻԶ ՊԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

4 Մարտ ժ . 10 վ . 15 երեկոյ

Ֆրանս. Ռանթ 5 1/2 0/0	106 2 1/2
Օսմ. «	8 85
« Երկաթուղի	— —
Եգիպտական միացեալ	337 50

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ» Ի

Երզնկա 10/22 փետր. 1884

«Առաջին թղթակցութիւնս Տրապիզոնէն խրկելով ձեզ , յունուար 20ին մեկնեցայ Տրապիզոնէն և նոյն երեկոյ ժամանեցինք ի Ճէվիզլիք . գարնան եղանակ էր գրեթէ . օդը պայծառ և տեղւոյն դիրքը գեղեցիկ լինելով , ուղևորին ոգևորութիւն մը կ'ընծայեն այս ճանապարհներն . յաջորդ օրն իջևանեցանք ի Խամսի որ հիանալի գեղեցկութիւն մ'ունի , բաւական մեծ յունական գիւղ մ'է . քարաշէն վարժարան մ'ունին . մեր ուղին օձապտոյտ է հոս և մէկ ժամէն հազիւ անտեսանելի կը լինի գիւղն . հռչակաւոր Զղվանայ լեռան ստորոտն ենք և հետըզհետէ կը բարձրանամք . 3 1/2 ժամ անկարելի է ձի հեծնել ձիւնէն և ցրտէն . ուղևորն լեռանց կողերէն միշտ կը խաբուի գագաթն հասած կարծելով . հոգնած և ուժաթափ ահա կը հասնինք պահակներն . հոս է լեռան հպարտ և սպառնալից —զի ձմեռ է— գագաթն . պէտք է մի քիչ հանգչիլ հոս : Գագաթէն մինչև միւս ստորոտն այն է Արտասա բնուած գիւղն հասանք չորս ժամէն ամենավատ ուղևորութեամբ մը : Նոյն տեղը լուր առինք թէ Կիւմիւշխանէի հանքն բանեցնելու համար ձեռնարկութիւններ եղած են և փութով պատրաստութիւնք կը տեսնուին: Լիճ մը՝ որ քաղաքին վտանգ կսպառնայ երկրաշարժի մը ցնցմամբ , 60 մեթր խորութիւն ունի եղեր 30 մեթր տարածութեամբ , ահագին ջրհան գործիքով մը պիտի պարպուի սոյն լիճն , որպէս զի կարելի ըլլայ հանքն ի գործ ածել : Կիւմիւշխանէէն 5 ժամ հեռաւորութեամբ Իքի Սու բնուած տեղն գործարան մը պիտի շինուի հանքն պտելու համար : Ածխահանք մ'ալ գտնուած է որ մեծապէս պիտի օգնէ արծաթահանքն զտելու : Յուն. 23ին հասանք Թէքքէ բնուած գիւղն . այս գիւղին մերձ կայ ջուր մը որ կը բղխի լեռան մը ստորոտէն և կը քարանայ . փոքրիկ բլուրներ ձևացուցած է քարացեալ ջուրն . ով գիտէ ինչ հարստութիւն կը պահէ իր տակ այս լեռն . ջուրը բաւական աղի է : Նոյն գիւղերն մնացինք հոս . Բաբերդէն ձերբակալուած Սիւրմէնէի վեց աւազակներ ընդ հսկողութեամբ 8 ոստիկանաց իջևանեցան մեր սենեակին կից . ասոնք այն ապստամբներն են որ երեք չորս ամիսներէ ի վեր ահ և սարսափ ազդած են Սիւրմէնէի և Բաբերդի կողմերն . Տրապիզոն ընդհ. դատախազի օգնական Մեծ. Կարապետ էֆ. Մուրատեանի հետ տեսնուած պահուս , այս հրոսախումբերուն նկատմամբ խօսեցանք . Կարապետ էֆ. հրահանգ կուտար ոստիկան հարիւրապետի մը որ ընդ փոյթ աւազակաց վրայ յարձակի և բռնէ զանոնք . բարեբաղդաբար Բաբերդի կառավարութիւնը աւելի շուտ յաջողելով այս մասին , աւազակներն բռնած կը խրկէր ի Տրապիզոն , դեռ ուրիշներ ալ կան ասոնց ընկերներէն որ մեծ ջանք կայ ձերբակալելու :

Յունուար 26ին ժամանեցինք յԵրզնկա. մեր եկած օրեր ձմեռը շատ թեթև գըտանք , բայց վերջին քանի մը օրերս 0 էն 5 վար է ցուրտն :

Ազգային վիճակի վրայ շատ գրելիքներ ունիմք . գրելու նիւթ շատ կայ . բայց հետզհետէ պիտի կրնանք իմաստասիրել գործերն , կրթական վիճակն նշանակելի փոփոխութիւն մը չէ ունեցած մեր բացակայութեան միջոցին . Քրիստոնեան աղջկանց վարժարանն անմխիթար վիճակ մ'ունի , որուն համար պիտի գրենք յաջորդիւ : Քաղաքական ժողովոյ սեղանին վրայ օրուան խնդիր է բաղնիքի մը շինութեան գործն . գաղափարներն բաւական պատրաստուած և միջոցներն հեշտ գտայ . անոնք որ Երզնկան կը ճանչնան լաւ գիտեն թէ ինչ մեծ նշանակութիւն ունի վիճակիս համար այս գործին յաջողութիւնը :

Այս տարի — նոր պակէն սկսեալ — 98 հարսանիք եղած է վիճակիս մէջ :

Բիւշիւկէի նորաշէն վարժարանն բացուած է մէկ ու կէս ամիս առաջ . Բ. տարւոյ քննութիւնք մայիսին պիտի տրուին :

Առ այժմ ոչինչ կայ գրելու արժան :

* * *

Ռոտոսթօյ 18 փետր.

«Աստի իբր վեց եօթն ամիսներ առաջ Նախորդ շրջանակատար Քաղաքական ժողովոյ տեղ նորոգ ընտրութիւն կատարուելով , ձեռնհաս անձինք քաղաքական ժողովոյ անդամ ընտրուեցան , որք՝ չգիտեմք ինչ պատճառաւ , հրաժարեցան խմբովին , ուստի և այդ ժամանակէ ի վեր քաղաքական ժողով չունիմք : Սակայն ազգային գործոց ներկայ տարտամ կացութեան մէջ , որ պատուաբեր չկրնար ըլլալ մեզ , հարկ անհրաժեշտ է Քաղաքական ժողով մի , որ աջակցի Սրբազան Առաջնորդ Հօր ի բարւոք մատակարարութիւն ազգային գործոց , որք՝ ցաւ է ըսել , ամեն ժամանակէ աւելի տխուր երևոյթ մ'ենն ստացած , և կ'սպառնան ևս քան զևս վատթարանալ , եթէ անյապաղ ջանքեր չլինին առ այս : Պէտք է խնդրել ուրեմն Գեր . Առաջնորդ Հօրմէն որ բարեհաճի վերջին կոչում մի ևս ընել հրաժարեալ Քաղաքական ժողովոյ պատ . անդամոց ազգասիրական զգացմանց . և եթէ այս փորձն ևս ի դերև ելնէ , որ չեմք յուսար , յայնժամ պարտ է վարժանն տնօրինել ընդ փոյթ , զի անհանդուրժելի է իրաց վիճակն :

Ամսոյս 16 ին քաղաքիս երկու եկեղեցեաց մէջ ևս կատարուեցաւ Սրբոց Վարդանանց տօնն դպրոցական հանդէսներով , որոց տարբեր ժամեր որոշուած էին կանխաւ : Ս . Թադէոս եկեղեցւոյ հանդէսն սկսաւ անմիջապէս յետ աւարտման արարողութեան եկեղեցւոյ , կը նախագահէր Գեր . Առաջնորդ Սրբազանն , և որ նոյն օրն պատարագիչ էր : Ժողովրդեան բաւական բազմութիւն մը եկեղեցւոյ արարողութեան ինչպէս և հանդէսին ներկայ էր . խրողութիւն մի որ կապացուցանէ թէ Ս . Թադէոս թաղեցիք մի քիչ աւելի եկեղեցասէր և դըպրոցասէր են քան զՍ . Խաչ թաղեցիս : Ցաւ է միշտ ըսել որ այս հանդէսն լաւ տպաւորութիւն մի յառաջ չբերաւ ժողովրդեան ողջամիտ մասին մտաց վերայ , ինչ որ սակայն դժուար չէր դուշակել: Ընդհանրապէս անխնամ , պարագային անյարմար արտասանութիւնք և ճառք տաղտուկ և ցաւ պատճառեցին բազմաց , որք՝ մի այսպիսի հարուստ թաղէ մի , մի քիչ աւելի դրական արդեանց կ'սպասէին իրաւամբ : Ի վերջ կոյս հանդիսին , հըրաւիրմամբ Տեառ Վահան Հօր , նոյն թաղի սպասի դասատուներէն մին խօսեցաւ մի ճառ , յորում գլխաւոր նիւթն եղած էր «Արեւելք»ի թղթակիցն , որ ճշմարտութիւն հրապարակ հանելու յանցանքն գործած էր : Չ'արժէր պատասխանել այդ երիտասարդ դասատուին , որ իւր քաղաքավարութեամբ և իմաստութեամբ ծանօթ է ժողովրդեան : . . :

Ս . Խաչ թաղի հանդիսին մի քանի կանայք և երիտասարդք միայն ներկայ էին : Երեք չորս ամիսներէ ի վեր ծաղիկ և Գուրթէլ (խըզտուրու տեղական բառ) հիւանդութիւնք այս տեղ մեծ կոտորած կը գործեն մանկանց մէջ , յորոց երբեմն օրն 5—6 հոգիներ մեռան : Սոյն հիւանդութիւնք՝ թէև չը շարունակեն այլ ևս իւրեանց առջի սաստկութեամբ սակայն դեռ բոլորովին անհետ չեն եղած :

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՆՏՈՆ ՀԱՍՈՒՆԵԱՆ

Անտոն Հասունեան ծնած է ի Կոստանդնուպոլիս ի 1 յունիսի 1809: Իւր հայրը ասորի ծագումն ունեցած է , և բուն մականունը Հասոյ եղած է : Պատանեկութեան ատեն գնացած է ի Հռոմ, և Բրօբականտա Ֆիտէ (Հաւատոյ Տարածման) դպրանոցի մէջ ուսումն առած է, և 1832ին կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուած, և անտի ի Պոլիս եկած երբ տակաւին նոր էր կազմուած կաթոլիկ Հասարակութիւնը :

Հասունեան վարդապետը իւր գործունէութեամբ և յաջողակութեամբ նշանաւոր լինելով , տակաւին երիտասարդ՝ Կ.Պոլսոյ Նախագահ Արքեպիսկոպոս Մարուշեան գերապայծառին փոխանորդ ընտրուեցաւ , և որովհետև նոյն Արքեպիսկոպոսը ծերութեան պատճառաւ տկարացած էր , քիչ յետոյ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն ալ ստացաւ Անազարբայ աթոռոյն անուամբ . և Կ. Պոլսոյ աթոռը կը կառավարէր օգնական եպիսկոպոսի պաշտօնով : Ծանօթ է ամենուն թէ Կ. Պոլսոյ Հայ Հռոմէականք երկու գլուխ ունէին յայնժամ, մին Պատրիարք անուամբ իբր ազգապետ , և միւսը Նախագահ անուամբ իբր արքեպիսկոպոս . առաջինը կը ներկայացնէր կաթոլիկ ազգութիւնը Օսմ. Կառավարութեան դիմաց , և երկրորդը Հռոմէական Պապութեան դիմաց : Հասուն գերապայծառ օգնական եպիսկոպոս եղած ատեն Պատրիարքութիւնն ալ ձեռք ձգեց և քանի մի տարի միայնակ գլուխ եղաւ Կաթոլիկ ազգայնոց :

Այդ պաշտօնները կը վարէր 1846 ին , երբ Մարուշեան գերապայծառի մահուամբ նախագահական աթոռը դատարկացաւ , և յաջորդականութեան պահուն Հասունեան զինքն յաջորդ հրատարակել տուաւ , զօրութեամբ մի պապական խնդրակի , որ Մարուշեանի օգնականութեան հետ ապագայ յաջորդութիւնն ալ իրեն տուած էր , այլ ազգը զայդ չէր իմացած :

Այդ պարագայն նորա պաշտօնավարութեան առաջին վայրկեանէն հակառակութեանց կրակը վառեց , որ և չդադրեցաւ մինչև Նորա հրաժարականը ի 1880 : Մայրաքաղաքիս բնակիչք լաւ գիտեն Հասունեան խընդրոյ տեսակները , որով և իրաւամբ զարմացման արժանի պէտք է նկատուի թէ ի՛նչպէս կարողացաւ Հասունեան 34 տարի պաշտօնավարել այնչափ և այնպիսի յուզմանց մէջ :

Առաջին յուզումը մեղմացնելու համար Գեր . Հասունեան հրաժարեցաւ Պատրիարքութենէն , և միայն իւր Արքեպիսկոպոսական պաշտօնը պահեց, և զայն զօրացնելու նկրտեցաւ . և ամեն գործերը հոգևորական և կրօնական կերպարանի վերածելով, Պատրիարք – ազգապետի պաշտօնը թարմատար դարձնել ջանաց :

Առաջ իրեն բարեկամ և մտերիմ անձ մի նոյն պաշտօնի կոչել տալ յաջողած էր , որ էր Բրօբականտայի աշակերտներէն Յովհաննէս վարդապետ Սէվլեանը . այլ երբ ազգը անոր տեղ Անտոնեան Միաբանութենէն Նիկողայոս վարդապետ Կազմեանը Պատրիարք ընտրեց , որ իրեն նպաստաւոր չէր , առաւել ևս հակառակութիւնները զօրացան : «Մխիթարեան» պարբերագիրքը , Համազգեաց ընկերութեան հիմնարկութիւնը , Պոլսոյ տարրադրեալ նոր վիճակներու կազմութիւնք , և նոր եպիսկոպոսաց անուանումը , Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը , Մխիթարեան և Անտոնեան Միաբանից բնակութիւնը, և եկեղեցական պաշտօնավարութիւնը , իրարու յաջորդող խնդիրներ եղան . յորս Գեր . Հասունեան և իւր հակառակորդք ամենայն զօրութեամբ կը մրցէին :

Այդ խնդիրները տեւեցին մինչև 1860 . և այդ ժամանակամիջոցին Գեր. Հասունեան յաջողեցաւ յատուկ հրովարտակ մը առնուլ Կայսերական Դուռէն , զոր չունէին իւր Նախորդ Արքեպիսկոպոսունք , և միայն Պատրիարքներուն կը տրուէր իբր ազգի գլուխներու : Երբ 1860 ին Կազմեան Պատրիարք հրաժարեցաւ և քիչ յետոյ վախճանեցաւ , հասարակութիւնը անոր յաջորդ մը ընտրել ուզեց և Կառավարութիւնն ալ հրամայեց, սակայն Հասունեան չներեց որ ընտրութիւն կատարուի , և ինքն մնաց միայն գլուխ ազգին , իսկ ազգապետական Պատրիարքարանը թափուր մնաց , և կամաց կամաց ազդեցութիւնն ալ կորոյս :

Մինչև այն ժամանակ կաթոլիկ Հայք երկու եկեղեցական իրաւասութեան կը հպատակէին , որք էին Լիբանանու կաթողիկոսարանը հաստատեալ ի 1742 և Պոլսոյ արքեպիսկոպոսարանը հաստատեալ ի 1830 : Այդ երկուց իրաւասութեանց միաւորութիւնը ամենուն բաղձանքն էր , թէպէտ տարբեր տեսութեամբ և նպատակով : Լիբանանու կաթողիկոսներէն (որք Կիլիկիոյ անուն կը կրէին) Գրիգոր Պետրոս Թ . վախճանեցաւ 1866 տարւոյ առջի օրերը , և անտի մինչև ցկէս 1867 տարւոյ , շատ աշխատանքներով վերջնականապէս Գեր. Հասունեան տէր եղաւ կաթողիկոսական աթոռոյն , և միակ գլուխ բոլոր Կաթոլիկ Հայոց , Անտոն Պետրոս Թ. անուամբ . և այդ միաւորութիւնը և ընտրութիւնը հաստատուեցաւ Պապական կոնդակով , որոյ սկզբնաբանն է Ռեվէրսուրուս , և այդ անունով ճանչցուեցաւ և նշանաւոր եղաւ : Սոյն կոնդակը կը պարունակէր ևս ինչ ինչ նոր կարգադրութիւններ , որք համեմատ չէին Լիբանանու կաթողիկոսարանին վայելած առանձնաշնորհութեանց , և զորս Հայ կաթոլիկ հասարակութիւնը իբր ազգային իրաւունք կը նկատէր: Հասուն կաթողիկոսը Հռոմէ դառնալուն՝ Բ. Դռնէն ալ կայսերական հրովարտակ ընդունեցաւ , առանց նախապէս հասարակութեան կողմանէ ազգապետ Պատրիարք ընտրուելու :

Ռեվէրսուրուսի նոր կարգադրութիւնները , և առանց ազգային ընտրութեան Պատրիարքական հրովարտակ ընդունելը , Հասունեան խընդրոյն հիմ դարձան , որ խաղաղական ձևերով սկսաւ 1867 ին վերջերը , և տարի մը կառավարութեան և Պապութեան առջև բանակցութեան ձևով յուզուեցաւ և 1869 ին եպիսկոպոսաց ժողովոյ մէջ քննուեցաւ , այլ լուծման մը չը յանգելով 1870 յունվար 25 ին գործնական ձև մը առաւ : Հասարակութեան մի ստուար մասը մերժեց Հասունեանը և իւր կաթողիկոսութիւնը և պատրիարքութիւնը : Կառավարութիւնն ալ միջամտեց և Հակահասունեանց դատը պաշտպանեց , նոր կաթողիկոսի և նոր պատրիարքի ընտրութիւնները վաւերեց և զՀասունեան աքսորեց : Հակահասունեանք Հռոմի չանթերը անարգելէ և այժ ստանալէ յետոյ՝ ներքին խնդիրներով տկարացան , մինչ Հասունեանք արտաքին պաշտպանութիւններ ալ վայելեցին :

Գեր. Հասունեան 1876 ին չորեքամեայ աքսորէն դարձաւ , և նոյն ինքն Հակահասունեանց պատրիարքը Գեր. Քիւրքճեանը յիւր կողմ շահեցաւ , և սորա փախուստէն և հրաժարականէն յետոյ 1879 ին կրկին պատրիարքութիւնը ստացաւ : Իբր տարի մի պաշտօն վայելելէ յետոյ ի Հռոմ կոչուեցաւ . և 1880 նոյեմբերին պաշտօնէն հրաժարեցաւ և դեկտեմբերին կարդինալ անուանեցաւ :

Հռոմ եղած միջոցին զանազան ժողովոց անդամակցութիւն ունեցաւ, և յաջողեցաւ Հայածէս եկեղեցականաց համար յատուկ կղերանոց մը բանալ իբր ճիւղ բրօբականտայի մեծ դպրանոցին , որ և անցեալ տարի հիմնուեցաւ Տոլենտինեան Ս. Նիկողայոսի վանքին մէջ 'ի Հռոմ:

Այս գործը վերջինը եղաւ իւր կենաց , որովհետև անկէ յետոյ միայն իւր տկարութիւնը լսեցինք , ուսկից չկարաց ազատիլ և կնքեց իւր կեանքը ի 16 փետրվարի , 74 տարի և 8 ու կէս ամիս ապրած լինելով:

Հասունեանի անհատական կեանքը երբեք տեղի չտուաւ անտեղի ամբաստանութեանց , պարկեշտ կենօք եկեղեցական մը ճանչցուեցաւ միշտ, աշխատութեանց մէջ անխոնջ , հաստատամտութեան կողմանէ գերազանց , սրամտութեամբ նշանաւոր , յաջողակութեամբ և հանճարով զարմանալի , և կատարելապէս հմուտ վարչական և քաղաքագիտական ընթացից : Ուսումնականութեան կողմանէ բարձր դիրք մը չէր վայելեր . և իւր ընկերակիցք ալ վկայած են թէ վարժարանի մէջ յառաջադէմ աշակերտի վարկ վայելած չէ : Լատիներէնը և Իտալերէնը գիտէր իբր վարժարանի լեզու . իսկ Հայերէնի մէջ զօրաւոր չէր . հանդերձ այսու երբեք իւր ուսումնական տկարութիւնը զգալի չէր ըներ :

Ինչ որ Հասունեանի վրայ հիանալի եղաւ իբր անհատական ձիրք , իւր արիութիւնն է , որով ամենէն դըժուար պարագայից մէջ ալ չյուսահատեցաւ , և իւր նպատակներուն հասնելու ջանաց և հասաւ իսկ :

Այդ նշանաւոր ձիրքերով , և արտաքոյ կարգի յաջող պարագաներու և զօրաւոր պաշտպանութեանց զօրութեամբ Հասունեան կարող էր մեծամեծ բարիքներ պատրաստել իւր ազգին և հասարակութեան , այլ չը կարաց , և իւր 1880 ին թողած Հայ կաթոլիկ հասարակութիւնը աւելի յետնեալ էր , քան թէ 1864 ին իրեն հովանաւորութեան յանձնուած հասարակութիւնը :

Կարողացաւ ստուգիւ ինչ ինչ նիւթական հաստատութիւններ աւելցընել, կաթողիկոսարան մը ի Բերա , կուսանաց վանք մը , քանի մի եկեղեցիներ ի գիւղօրէս Վոսփորի , և քանի մի եպիսկոպոսարաններ ի գաւառս , սակայն հասարակութեան ներքին ոգին , միութիւնը և զօրութիւնը , յարգն ու վարկը , և յառաջադիմութեան վիճակը մեծապէս նուազեցան , և հասարակութեան զօրութիւն և պարծանք եղող վանական միաբանութիւնք տկարացան , և այս ուղղակի Հասունեանի պատճառաւ :

Նկատողութեան արժանի է ևս որ Հասունեանի անունը նոյնանշան եղաւ ներքին խնդրոյ և երկպառակութեանց , և 1846 Յունիս 22ի կըռիւք չմարեցան մինչև 1880 և 1884. և մինչև իսկ իւր մահուան բոյը հանելուն առթիւ մամուլը խընդիրներ յուզուեցան իրեններուն մէջ պարահանդէսի և հոգեհանգստեան կատարման պատճառաւ :

Անհնար է կարծել թէ միշտ Հասունեանի կամքէն անկախ պատճառներ այդ խնդիրները յուզեցին, որովհետև Հասունեան կարողութիւն ունէր իւր կամքը արդիւնաւորելու , եթէ բարի կամք ունէր :

Հայ կաթոլիկ հասարակութիւնը Հռոմէական դաւանութեան հետևելով և յատուկ ազգութիւն կազմելով իսկ , բաղձացած էր ամեն ատեն պահպանել այնչափ ինչ ազգային եկեղեցւոյ ծէսերէն , ձևերէն և յատուկ սովորութիւններէն , որչափ որ յաջողէր պատել դաւանութեան հարկէն : Այդ բաղձանաց պաշտպան եղած են միշտ վանական եկեղեցականք , ուսեալ ազգայինք , և բարեսիրտ անձինք :

Իսկ այդ բաղձանաց հակառակ եղած են Բրօբականտայի դըպրանոցին աշակերտք և մոլեռանդ անձինք , որք ջանացած են միշտ ոչ միայն դաւանութեամբ , այլ և ծէսով , ձևով և սովորութեամբ Հռոմայ մօտենալ : Այդ յետինք ոչ միշտ զօրաւոր եղած էին , սակայն Հասունեան այդ խմբին գլխաւորութիւնը առած օրէն զայն զօրացնել ջանաց , և արդեամբ զօրացաւ . և իւր հակառակորդները տկարացան , և ոչ իսկ նոցա առժամեայ յաջողութիւններէն յուսահատեցաւ , այլ նաև ձախողութեանց մէջէն անխախտ մնաց , և յաղթանակը յաղթելու բաղդին ալ ունեցաւ :

Բայց այդ յաջողութեան հասնելու համար չխնայեց ամենայն ինչ զոհել , և օգտակար ընկերութիւնք , և արդիւնաւոր միաբանութիւնք , և երանգուն և աշխատող [illegible] . ամենայն ինչ զոհ եղան կատարեալ հռոմէադաւանութեան սեղանին վըրայ : Դժբաղդաբար երբ կը կարծէր Հայ կաթոլիկ հասարակութիւնը գըտել և պարզել , չզգաց թէ կը տկարացնէր զայն , այլ միայն իւր ընդգրկած նպատակին ծառայեց , և եթէ յաղթութիւն մը տարաւ , Պիւռոսի յաղթանակը եղաւ այն :

Պատմութիւնը որ առանց կրից պիտի դատէ ամէն բան , պիտի չխաբէ [illegible] պիտի [illegible] և [illegible] Հռոմէադաւանութեան սահմանում :

Եթէ երբեք Հասունեանի սեփհական ձիրք [illegible] անձ մը , [illegible] մը այդ [illegible] խորչէր , և Հայ կաթոլիկ հասարակութեան դիրքը պահելով հանդերձ , ազգային [illegible] և ազգօգուտ ընթացքով վարէր , աւելի ընդարձակ եւ աւելի զօրաւոր դիրք մը պիտի պատրաստէր իւր հասարակութեան , որ շնորհիւ պաշտպանութեանց սկըսած էր նոր արդիւնքներ ալ յառաջ [illegible] և աւելի շատեր ալ [illegible] հիմնաւոր [illegible] կը տածէր :

Զայդ կը գրեմք նոյն իսկ Հայ կաթոլիկութեան շահուն սէրէն , որ այժմ [illegible] կրնայ [illegible] , որ Հասունեան 34 տարւոյ պաշտօնավարութենէն յետոյ , նոյն ինքն Հըռոմէն Պապը պարտաւորեցաւ հեռացնել զնա իւր պատրիարքական պաշտօնէն , և [illegible] բարձրագոյն [illegible] նուաղագոյն դիրք մը շնորհեց նմին , իբր կարդինալ Հըռոմէական եկեղեցւոյ , որ է աւելի իբր պատիւ [illegible] Ս . Վիտալեան եկեղեցւոյն ի Հռոմ , և իբր մի [illegible] կարդինալական Սինհոդին Հռոմայ :

Ընդհանուր և բուն ազգային [illegible] շատ [illegible] Հասունեանի վրայ : Անգամ մը միայն Զէյթունցւոց խնդրոյն առթիւ յարաբերութիւն ունեցաւ , սակայն և այդ [illegible] ալ իւր նպատակին [illegible] հանել ջանաց , և գործոյն արդիւնքը նուաղեցուց :

Ո՛րչափ աւելի բաղձալի էր որ այնչափ ձիրքեր ազգօգուտ կերպով գործածուած լինէին : Մ.

կութիւնը ծածկոյ ցնցոտի մը վրան ունենալով :

գագաթին հովանոյն էր : Առանց այլ ևս տարակուսելու՝ [illegible]

ուածել սկսայ : Այս անակնկալ ծեծը զարհուրեցոյց [illegible] , և առաւել ա-

Որովհետև բաւական ժամանակ անցաւ մինչև որ պաշտօնի մնայ , երկու-

[illegible] ժամանակ [illegible] յետոյ , անցնինք [illegible] թագաւորին :

[illegible] թիւնք) : Յուլիս 11 Դպ[illegible] (Բ. Դասու) ,— Հայերէն

ՄԵՏԵՕՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ
ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ Ի ԲԵՐԱ
5 Մարտ (Ն. Տ.)

		ժ. վ.
Ծագումն արեգական (Աւերեալթ)		6 28
Մուտք « «		5 56
Կէս օր (Միջին ժամով) . .	12	11 33
Կէս օր (ժամ ըստ տաճկաց) .		5 57
Ծագումն լուսնի (Աւերեալթ)	Ա.	11 44
Մուտք « «	Ա.	1 33

Երեւումն լուսնի . Ծ. Լ. 11 Մարտ.

Առաւօտեան ժամը 8 ին

	Հզրդմեթր
Ծանրաչափ (Ծովու երես) . . .	766 4
Ջերմաչափ	4· 3
Նուազագոյն աստիճան	2· 4
Բարձրագոյն « երեկուան	4· 6
Խոնաւութիւն 0/0	83
Բարձրութիւն անձրեւի 24 ժամու միջոցին . . հազարորդամեթր	7, 3

Ուղղութիւն հողմոյ, հիւսիս. տկար։

ՄԱՐՏ 4ԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ծանրաչափը թեթեւ մը իջած է Միջերկրականի վրայ ուր հովը հարաւէն չափաւոր կը փչէ։ Հիւսիսային հովը տկար է Ադրիականի վրայ, տեղ տեղ չափաւոր կամ ուժգին Արշիպեղագոսի վրայ. ուժգին 'ի Տարտանէլ և տկար յՕտեսա։

Բարեխառնութիւնն է 6 աստիճան 'ի Բարիզ, 2 'ի Վիէննա, զէրօէն չորս աստիճան վար յՕտեսա, և 14 'ի Բեդրբուրկ։

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏ ՄԸ

Մրջիւնները ջնջելու պարզ միջոց մը։ Գաւաթ մը լեցուն ջրի մէջ դի՛ր մատնոցի մը չափ մեղր։ Մրջիւնք մեղրին հոտէն հրապուրուելով, կուգան կը ժողովին գաւաթին մէջ և կը խեղդուին։ Այս միջոյին ազդեցութիւնը ցոյց տալու համար, բաւական է ըսել թէ երբ ո՛ եւ է տեղ մը մրջիւնք երեւան կ'ելնեն, երեկոյին մեղրով գաւաթն այն տեղ դնելով, առաւօտուն սեւցած կը գտնէք զայն մրջիւններով, և մի քանի օրուան մէջ նոցա հետքն անգամ չմնար։

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ
ԻՄԱՑԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ
—
Աշխատասիրեաց
Տ. ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
—
Զմիւռնիա—Տպագրութիւն Տէտէեան
Գին 7 դահեկան արծաթ։

ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ
ԲԱՇԽՄԱՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՄԱՆ
ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՈՑ
—
Թարգմանեաց
ՖԷՐԱՅԻՁ—ԷՍՍԷՐԱՃԻՅԷ
Արաբական Օրինագրքէ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ն. ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
—
Զմիւռնիա—Տպագրութիւն Տէտէեան
Գին 10 դահեկան արծաթ

Սոյն երկու գրեանց կեդրոնատեղին է ի Կ. Պոլիս, Գավաֆեան Գրատունը։

ԹՈՒՆԱՒՈՐԻՉ ԱՂՋԻԿԸ
Գրեաց
ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՍԱՐՐԱՖԵԱՆ

Ցիշեալ վէպին առաջին հատորը աւարտած լինելով կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով 'ի գին 7 ½ ղրուշ. երկրորդ հատորն եւս թերթ առ թերթ կը հրատարակուի, իւրաքանչիւր թերթ 20 փրյ. ամբողջ գործը 4 հատորէ պիտի բաղկանայ։

ԱԶԴ
—
ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՑ

Պալըք—Բազար Թահմիլ ճատտէ Թիւ 59
[illegible]

Մելքոն Էֆ. Տէօքմէճեանի վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարեղինաց վերաբերեալ ամեն տեսակ ապրանքներ, որպիսիք են, խաւիար՝ սովորական, լաւ և ընտրագոյն (մարթինիքա). շաքար՝ Մարսիլիոյ և Թրէստէի. այլ և այլ տեսակ ըսբարմաչէթներէ զատ, Ֆրանսական բուն Ֆուրնիէ. Սիպիրի թարմ և ընտիր խաւ. Նափոլիի մաքարոն. Ճէնովայի և Նափոլիի չէհրիյէ. բրինձ՝ Մախսուսէ և Րիզօն. լուբիա և սիսեռն՝ եփուն և խիստ համեղ. անուշեղէնի և խմորեղէնի յատուկ լաւագոյն ալիւր. օսլայ (Նիշասթա) և աւարօթ. Քանտիոյ և Այվալըքի ընտիր աճառ. Լոնտոնի և Մարսիլիոյ քօլա. Ամերիկայի քարիւղ (կազ). Լոնտոնի ընտիր լեղակ (չիվիտ). քօնեաք և այլ ոգելից ըմպելիք. սոտա. թարմ ըսթաքօզ և սարտին. Այվալըքի ընտիր ձէթ. Թարխանա և պուլկուր. մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուի ամեն տեսակներուն լաւագոյնն այն պիտանի բաներու, որք առեւտրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս։

Ամէն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ և կանոնաւորապէս։

Գիները խիստ չափաւոր են։ ԱՊԱՌԻԿ ՉԿԱՅ։

ԳՈՒՄԱՆՏԱՐԻԱ
ԿԻՊՐՈՍԻ ԳԻՆԻ
10 ՏԱՐՈՒԱՆ

Ո՛վ որ կուզէ գնել սոյն ազնիւ և յոյժ օգտակար գինիէն, կը հրաւիրուի Պաղչէ-գափու Մաքսատան կարգը առ Պ. Զարեհ, Թիւ 46։ Գիները չափաւոր են։

Ազգային երաժիշտ Տիգրան Էֆէնտի Չուխաճեանի մի նոր գործն։

«ԻԼԼԻՒԶԻՕՆ ՄԵՏ ՎԱԼՍ»

Դաշնակի համար գրուած է։ մը, զոր հեղինակը իրեն յատուկ ճարտարութեամբ յօրինած է։

Կը ծախուի Պոլիս, Համիտիյէ ճատտէսի Յ. Արամեան և Ընկ. Թըղթավաճառանոցը և Բերայի Նուագավաճառաց քով։

ՏԱՄԱՏԵԱՆ ՁՈՒԼԱՐԱՆ
Օտուն-Գափու, Թիւ 465.

Հայերէն, Տաճկերէն, Յունարէն և Լատինական ամէն տեսակ Տպագրական տառեր և զարդեր կը գտնուին պատրաստ, յոյժ չափաւոր գիներով։

Գաւառներէ և օտար երկիրներէ եւս յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ կը կատարուին, երբ հետեւեալ հասցէին ուղղուին մեզ

S. DAMADIAN,
Odoun-Capou, nº 465.
CONSTANTNOPLE

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱՐԵՒԵԼՔի խմբագրութիւնը հրաւէր կը կարդայ բոլոր ազգային հեղինակաց և թարգմանչաց որ իրենց հրատարակած գրքերէն երկերկու օրինակ ղրկեն խմբագրութեան, եթէ կը փափագին հրատարակութեանց ազդերը և միանգամայն անոնց նկատմամբ քննական յօդուածներ տեսնել լրագրոյս մէջ։

ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ
ԴՐԱԲԱՌ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
Ի ՊԷՏՍ ԴԵՌԱՎԱՐԺԻՑ
Երկասիրեաց
ԵՂԻԱԶԱՐ Ն. ՏԷՎԼԷԹԵԱՆ
Գին 100 փարայ։

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՅՑԵՏՈՄՍԵՐՈՒ

Կը պատրաստուին ամեն քարդերու վրայ զանազան գրերով, ի գին 100 հատը 10 դահեկան։

Փափաքողք դիմելու են Արամեան տպարան, Զագմագճըլար Յակոբեան խան։

ՀԱՄԱՌՕՏ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
Գրեց
Ռ. Յ. Պէրպէրեան
Գին 7 1/2 ղրուշ

Կը ծախուի Հայ գրավաճառաց և հեղինակին քով։

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԷՀ
Ղալաթիա, Քիւրէքճիլէր փողոց, Թիւ 41

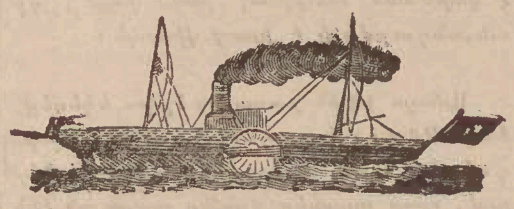

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ
ԱՌՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՎՈՍՓՈՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑ
1884 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԱՄՍՈՅ

ՎՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ՆԱՒԱՄԱՏՈՅՑՔ	ԹԻՒՔ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ																							
	21	33	17	23	4	28	19	22	20	17	1	21	18	28 բ	19	33	ա	4	20	22	28	23	19	4
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	2 30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 15	—	—	—	—	—
Ռ. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	2 38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 23	—	—	—	—	—
Ենի մահալլէ	—	—	1 30	—	—	—	—	—	2 48	—	—	—	—	—	—	4 30	—	6 45	8 33	—	—	—	—	—
Մէզար պուրնու	—	—	1 34	—	—	—	—	—	2 52	—	—	—	—	—	—	4 34	—	6 49	8 37	—	10	—	—	—
Պէյլիք տէրէ	—	—	1 38	—	—	—	—	—	2 56	—	—	—	3 50	—	—	4 38	—	6 53	8 41	8 45	10 04	—	—	—
Ֆիրէնճ պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	—	1 49	—	—	—	—	—	3 14	—	—	—	3 41	—	—	4 49	—	7 04	8 52	8 56	10 15	—	—	—
Պէյքօզ	—	—	—	1 45	—	—	—	—	—	—	—	—	3 50	—	—	—	5 15	7 13	9 1	9 5	—	—	—	—
Բաշա պաղչէ	—	—	—	1 52	—	—	—	—	—	—	—	—	3 57	—	—	—	5 22	7 20	—	9 12	—	—	—	—
Ենի քէօյ	—	—	2	—	—	—	2 5	—	3 18	—	—	3 20	—	—	—	5	—	7 30	9 13	—	10 26	—	—	—
Բ. Բէ. մահալլէ	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 30	—	—	ա	—	—	—	—
Սթէնիա	—	—	—	—	—	—	2 12	—	—	—	—	3 26	—	—	—	5 7	—	—	ա	—	—	—	—	—
Էմիրկէն	—	—	—	—	—	—	2 17	—	—	—	—	3 51	—	—	—	5 14	—	7 39	9 22	—	10 35	—	—	—
Պօյաճը քէօյ	—	—	—	—	—	—	2 20	—	—	—	—	3 54	—	—	—	5 17	—	—	9 25	—	—	—	—	—
Քանլըճա	—	—	—	2 8	—	—	—	—	—	—	—	—	4 12	—	—	—	5 38	7 48	—	9 26	—	—	—	—
Ռ. Հիսար	—	—	—	—	—	—	2 28	—	—	—	—	3 45	—	—	—	5 25	—	7 57	9 33	—	10 45	—	10 50	—
Ա. Հիսար	—	—	—	2 14	—	—	—	—	—	—	—	—	4 18	—	—	—	5 44	8 06	—	9 32	—	—	—	—
Քանտիլլի	—	—	—	2 20	—	2 20	—	—	—	3 15	—	—	4 25	—	4 30	—	5 50	8 12	—	9 39	—	10 30	—	—
Վանի քէօյ	1 15	—	—	—	—	2 26	—	—	—	3 21	—	—	ա	—	4 36	—	5 55	—	—	9 45	—	—	—	—
Պէպէք	—	1 30	—	—	—	—	2 36	2 40	—	—	—	3 52	—	4	—	5 33	—	—	9 41	—	—	—	—	11 10
Առնաւուտ քէօյ	—	1 37	—	—	2 10	—	—	2 47	—	—	3 20	—	—	4 7	—	5 40	—	8 22	9 48	—	10 58	—	—	—
Չէնկէլ քէօյ	1 22	—	—	—	—	2 35	—	—	—	3 28	—	—	ա	—	4 43	—	6 5	8 30	—	9 52	—	—	—	—
Քուրու չէշմէ	—	1 44	—	—	2 18	—	—	2 54	—	—	3 28	—	—	4 14	—	5 47	—	—	9 55	—	—	—	—	—
Պէյլէր պէյի	1 29	—	—	—	—	2 39	—	—	—	3 39	—	—	ա	—	5 49	—	6 10	8 36	—	9 58	—	—	—	—
Օրթաքէօյ	—	1 52	—	—	2 27	—	—	3 2	—	—	3 37	—	—	4 22	—	5 55	—	8 45	10 3	—	11 10	—	—	—
Քուզկունճուք	1 35	—	—	—	—	2 46	—	—	—	3 41	—	—	ա	—	5 6	—	6 17	8 54	—	10 5	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	—	2	—	—	2 42	—	—	3 10	—	3 51	3 46	—	—	4 30	5 16	6 13	—	9 04	10 11	—	11 18	—	—	—
Իսկիւտար	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ա	—	—	—	6 25	9 14	—	10 13	—	—	—	—
Քապաթաշ	1 47	—	—	—	—	—	—	3 19	—	—	—	—	—	4 39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ԿԱՄՈՒՐՋ	1 55	2 15	2 35	3 5	2 55	3 2	3 5	3 27	3 53	4 6	4 1	4 23	5	4 47	5 51	6 18	6 40	9 29	11 26	10 28	11 33	11 —	11 20	11 40

——— Այսպէս նշանով ժամերը կը նշանակեն հաղորդակցութիւն երկու շոգենաւուց։ ա. Ուրբաթ օրերը միայն։ բ. Բացի ուրբաթ օրերէ։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Ի բաց առեալ շոգենաւուց մեկնելու ժամերէն, մնացորդ ժամերը փոփոխութեան ենթակայ են գէշ օդի կամ այլ պատճառաւ։

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ՆԱՒԱՄԱՏՈՅՑՔ	ԹԻՒՔ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ																							
	21	33	17	1	4	28	19 բ	ա	20	22	28	23	19	18	17	4	33	22	23	20	19	21	28	4
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ մեկն.	2 5	2 30	2 45	2 50	3 15	3 30	4	3 45	5	6 45	8 15	9 30	9 50	10 15	10 30	10 30	10 40	11 5	11 10	11 10	11 30	11 40	11 45	12 —
Քապաթաշ	—	—	—	—	3 25	—	—	—	5 25	—	—	9 40	—	—	—	—	—	11 15	—	—	—	11 50	—	—
Իսկիւտար	2 20	—	—	—	3 29	—	—	4	—	7 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	—	2 45	—	—	3 39	—	—	—	5 34	7 10	8 29	9 49	10 5	—	—	10 45	10 55	11 24	—	—	—	—	12 —	12 15
Քուզկունճուք	2 26	—	—	—	3 49	—	—	4 6	—	7 20	—	9 59	—	—	—	—	11 5	—	—	—	—	12 2	—	—
Օրթաքէօյ	—	2 53	—	—	3 53	—	—	—	5 37	7 29	8 37	—	10 13	—	—	10 53	—	11 32	—	—	—	—	12 8	12 23
Պէյլէր պէյի	2 33	—	—	—	3 58	—	—	4 13	—	7 38	—	10 6	—	—	—	—	11 12	—	—	—	—	12 9	—	—
Քուրու չէշմէ	—	—	—	—	—	—	—	—	5 50	—	—	—	10 22	—	—	11 1	—	11 40	—	—	—	—	12 16	12 31
Չէնկէլ քէօյ	2 59	—	—	—	4 3	—	—	4 19	—	7 44	—	10 12	—	—	—	—	11 18	—	—	—	—	12 15	—	—
Առնաւուտ քէօյ	—	3 4	—	3 15	4 11	—	—	—	5 57	7 52	8 45	—	10 29	—	—	11 9	—	11 47	—	—	—	—	12 23	12 38
Պէպէք	—	—	—	—	—	4	—	—	6 4	—	8 52	—	10 37	—	—	11 16	—	11 54	—	—	12 —	—	12 30	—
Վանի քէօյ	2 46	—	—	—	—	—	—	4 26	—	—	—	10 19	—	—	—	—	11 25	—	—	—	—	12 22	—	—
Քանտիլլի	—	—	3 15	—	4 19	—	4 30	4 32	—	8 2	—	10 26	—	10 45	—	—	11 31	—	11 40	—	—	—	—	—
Ա. Հիսար	2 56	—	—	—	4 27	—	—	4 38	—	—	—	—	—	10 51	—	—	—	—	11 46	—	—	—	—	—
Ռ. Հիսար	—	3 19	—	—	4 36	—	—	—	6 12	8 12	9	—	10 45	—	11 2	—	—	—	—	—	12 13	—	—	—
Քանլըճա	3 1	—	—	—	4 45	—	—	4 45	—	8 20	—	—	—	10 58	—	—	—	—	11 53	—	—	—	—	—
Պօյաճը քէօյ	—	—	—	—	—	—	—	—	6 20	—	—	—	—	—	11 10	—	—	—	—	—	12 21	—	—	—
Էմիրկէն	—	3 24	—	—	4 54	—	—	—	6 25	8 28	9 9	—	—	—	11 13	—	—	—	—	—	12 24	—	—	—
Սթէնիա	—	—	—	—	—	—	—	—	6 28	—	—	—	—	—	11 18	—	—	—	—	—	12 29	—	—	—
Բ. ղշ. մահալլէ	—	—	—	—	—	—	—	4 53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 2	—	—	—	—	—
Ենի քէօյ	3 15	3 33	—	—	5 3	—	—	—	6 35	8 36	9 18	—	—	—	11 25	—	—	—	—	11 48	12 36	—	—	—
Բաշա պաղչէ	—	—	—	—	5 13	—	—	5 2	—	—	—	—	—	11 10	—	—	—	—	12 11	—	—	—	—	—
Պէյքօզ	—	—	—	—	5 20	—	—	5 11	6 47	—	—	—	—	11 17	—	—	—	—	12 18	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	3 43	—	—	5 29	—	—	—	6 56	8 40	9 28	—	—	11 26	11 35	—	—	—	—	11 58	—	—	—	—
Ֆիրէնճ պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէյլիք տէրէ	—	3 48	—	—	5 40	—	—	—	7 6	8 45	9 45	—	—	—	11 45	—	—	—	—	12 8	—	—	—	—
Մէզար պուրնու	—	—	—	—	5 44	—	—	—	7 10	—	9 40	—	—	11 38	11 49	—	—	—	—	12 12	—	—	—	—
Ենի մահալլէ	—	3 59	—	—	5 48	—	—	—	7 14	—	—	—	—	—	11 52	—	—	—	—	12 16	—	—	—	—
Ռ. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	7 24	—	—	—	—	11 50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	7 32	—	—	—	—	12 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

ԻՍԿԻՒՏԱՐԻ ԳԻԾ

ԻՍԿԻՒՏԱՐ—ԿԱՄՈՒՐՋ

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	[1] ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Իսկիւտարէն	1 30	2	2 30	3 —	3 30	4 10	4 55	5 10	5 45	6 20	7	8 10	9	9 45	10 20	10 30	10 45	11 05	11 25	11 45	12 05
Պէշիկթաշ	—	—	—	—	—	—	—	5 20	—	—	7 10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Կամուրջ	1 45	2 15	2 45	3 15	3 45	4 25	4 50	5 25	6	6 45	7 15	8 25	9 15	10 —	10 35	10 45	11 —	11 20	11 40	12 —	12 20

ԿԱՄՈՒՐՋ—ԻՍԿԻՒՏԱՐ

	ժ. վ.	[1] ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	[1] ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	[1] ժ. վ.	ժ. վ.
Կամուրջէն	1 45	2 15	2 45	3 15	3 45	4 15	4 45	5 25	6 —	7 —	8 15	9	9 30	10 —	10 25	10 45	11 —	11 25	11 50	12 05	12 5
Պէշիկթաշ	—	—	—	—	—	—	4 55	—	6 10	—	—	9 10	—	10 10	—	—	—	—	—	—	—
Իսկիւտար	2	2 30	3	3 30	4 —	4 30	5 —	5 40	6 15	7 15	8 30	9 15	9 45	10 15	10 40	11 —	11 20	11 40	12 05	12 20	21 20

ԿԱՌԱԲԱՐՋ ՇՈԳԵՆԱՒ

ԻՍԿԻՒՏ. ՍԻՐՔԷՃ. ԻՍԿ.

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Իսկիւտարէն	3 45	4 45	10 15	11 30
Գապաթաշ	4	—	—	11 45
Սիրքէճի իսկ.	4 05	5 05	10 35	—

ՍԻՐՔԷՃ. ԻՍԿ. ԻՍԿԻՒՏ.

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Սիրքէճի իսկ.	4 45	5 30	11 —	—
Գապաթաշ	—	5 45	—	11 45
Իսկիւտար	5 05	6 —	11 20	12 —

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻԻ ԳԻԾ

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ—ԿԱՄՈՒՐՋ

	[2] ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կամուրջէն	3 30	4 30	11 —	
Սալաճաք	3 42	4 42	11 12	
Հարէմ իսկ.	3 45	4 45	11 15	

ԿԱՄՈՒՐՋ—ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ

	[1] ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Հարէմ իսկ.	3 45	4 5	11 15	
Սալաճաք	3 52	4 42	11 22	
Կամուրջ	4 05	5 05	11 35	

[1] Բաց ի Հրէից տօն օրերէ. [2] Կիրակի օրն չկայ. [3] Քապաթաշով. [4] Քուզգունճուք.